

8. SINIF T.C. İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERS KİTABININ DİSİPLİNLERARASI BAKIŞ AÇISIYLA İNCELENMESİ

AN INTERDISCIPLINARY ANALYSIS OF THE 8TH GRADE TURKISH REVOLUTION HISTORY AND KEMALISM TEXTBOOK¹

İsmail DÜZ², Fidaye CİNCİL³, Enes KÜÇÜK⁴

ÖZ: Bu çalışmanın amacı 8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabının disiplinlerarası bakış açısıyla incelenmesidir. Disiplinlerarası yaklaşım bireylere farklı alanlarla ilişkili bilgileri bir araya getirme olanağı sağlamasının yanında eleştirel düşünme, yorumlama, değerlendirme ve ilişki kurma gibi becerileri kazandırmaktadır. Birey bu yaklaşımla beraber karşılaştığı problemi farklı bakış açılarıyla çözmeye becerisi kazanmaktadır. 19. yüzyıldan itibaren gelişen insanlık tarihinin sadece siyasi olaylardan oluşmadığı, dolayısıyla tarihin sosyal, kültürel, toplumsal ve ekonomik boyutlarıyla ele alınması gerekliliği tarih disiplininin disiplinlerarası yapısından kaynaklanmaktadır. Tarihi diğer disiplinlerden ayrı tutmakla tarih biliminin gelişimini sağlamak mümkün değildir. Bu sebeple çalışmada T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabı içeriklerinin farklı disiplinlerin kazanımlarıyla ilişkisi ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Nitel araştırma deseninin benimsendiği bu çalışmada araştırmanın bulguları doküman incelemesi tekniği ile toplanmıştır. Toplanan veriler içerik analizi tekniğiyle çözümlenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre; 8. sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabının 1, 2, 3, 5, 6 ve 7. öğrenme alanlarında yer alan içerikler Türkçe, Sosyal bilgiler ve Görsel Sanatlar dersleriyle ilişkilendirilmiştir. Ek olarak 4. öğrenme alanı içerikleri Beden Eğitimi ve Spor, Müzik ve Fen Bilimleri dersleri ile ilişkilendirilmiştir.

Anahtar sözcükler: T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi, Disiplinlerarası öğretim, Ders kitabı.

ABSTRACT: The purpose of the present study was to examine the 8th Grade Turkish Revolution History and Kemalism Textbook from an interdisciplinary perspective. The interdisciplinary approach provides individuals with the opportunity to combine information on different fields, as well as acquiring skills such as critical thinking, interpretation, evaluation and relationship building. Based on this approach, the individual acquires the ability to solve the problem faced from different perspectives. The fact that the history of humanity, which has developed since the 19th century, does not consist only of political events, and the necessity of dealing with history with its social, cultural, social and economic dimensions emerges from the interdisciplinary structure of the discipline of history. It is not possible to ensure the development of the science of history by keeping history separate from other disciplines. For this reason, the relationship between the contents of the Turkish Revolution History and Kemalism Textbooks with the acquisitions of different disciplines was uncovered in the present study. The findings of the study were collected with the Document Analysis Technique and were analyzed with the Content Analysis Technique. According to the findings obtained in the study, the contents in the 1st, 2nd, 3rd, 5th, 6th and 7th learning fields of the 8th grade Turkish Revolution History and Kemalism Textbook are associated with Turkish, Social Sciences and Visual Arts. Also, the content of the 4th learning area was associated with Physical Education and Sports, Music and Science courses.

Keywords: Turkish Revolution History and Kemalism Lesson, Interdisciplinary teaching, Textbook.

Bu makaleye atf vermek için:

Düz, İ., Cincil, F. & Küçük. (2023). 8. SINIF T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabının disiplinlerarası bakış açısıyla incelenmesi, *Trakya Eğitim Dergisi*, 13(3), 1942-1963.

Cite this article as:

Düz, İ., Cincil, F. & Küçük. (2023). An interdisciplinary analysis of the 8th grade turkish revolution history and kemalism textbook. *Trakya Journal of Education*, 13(3), 1942-1963.

¹ Bu çalışma Prof. Dr. Ayşegül Şeyihoğlu tarafından verilen SBE6051 kodlu Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tematik Öğretim dersi kapsamında yapılmıştır. Bu vesile ile sayın Prof. Dr. Ayşegül Şeyihoğlu'na içtenlikle teşekkür ederiz.

² Araştırma Görevlisi, Trabzon Üniversitesi, Trabzon/Türkiye, e-mail: ismailduz@trabzon.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0442-0227

³ Doktora Öğrencisi, Trabzon Üniversitesi, Trabzon/Türkiye, e-mail: fidayecincil@trabzon.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6199-370X

⁴ Doktora Öğrencisi, Trabzon Üniversitesi, Trabzon/Türkiye, e-mail: kkosmanoglu@outlook.com, ORCID: 0000-0002-5197-9998

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The interdisciplinary approach means supporting contents with the relevant discipline by keeping the number of disciplines at certain levels by associating a subject or theme that can be supported by different disciplines, providing individuals with the opportunity to bring together information related to each other in different fields along with the skills such as critical thinking, interpretation, evaluation and relationship building. The individual finds the opportunity to transfer the knowledge and skills acquired to different disciplines in a curriculum in which an interdisciplinary approach is adopted (Ayberk, 2001).

Until the 19th century, the discipline of history, which had an understanding that was mainly conveyed by the subjects of political history, started to be criticized with the establishment of the Annales School at the beginning of the 20th century, and the science of history gained a wider framework becoming a discipline in which all human activities were included in the field of study. The historians gathered around the Annales School opposed the understanding of history that the history of humanity consisted of only political events and emphasized the necessity of creating historical content by considering the social, cultural, social and economic aspects of human beings. This understanding of the Annales School has led the discipline of history to establish relationships with other social disciplines (Karabağ, 2011).

Although the history lesson is given with an interdisciplinary teaching logic in the Social Sciences lesson between the 4th and 7th grades in the primary education curriculum, it continues with an autonomous and single discipline-centered program after the 8th grade. When the program of this course was examined, we faced the expression "... a curriculum guiding the use of metacognitive skills, provides meaningful and permanent learning, is solid and associated with previous learning, and is integrated with other disciplines and daily life within the framework of values, skills and competencies" (Turkish Revolution History and Kemalism Curriculum, 2018). It is necessary to consider other disciplines during the preparation of the program, and preparing the contents of the book, which is the most important educational material in terms of guiding students and teachers, providing content and directing teaching, in line with an interdisciplinary perspective will increase the permanence of learning. It is necessary to benefit from different disciplines to ensure that this course is taught effectively and to minimize the memorization process brought by the abstract concepts arising from the course structure (Yıldız, 2003: 184-185; Coşkun & Altun, 2011). It is considered that the textbooks prepared with this approach will contribute to the acquisition of high-level thinking skills such as establishing relationships, interpretation, evaluation, comparison and transferring knowledge, which are a result of the interdisciplinary approach (Aybek, 2001: 1-7). Based on this reason, the relationship between the contents of the 8th grade Turkish Revolution History and Kemalism Textbooks with the acquisitions of different disciplines was uncovered in the present study. In this regard, an answer to the following study question was sought.

1. How are the learning fields in the 8th grade Turkish Revolution History and Kemalism Textbook related to different discipline acquisitions?

Method

The Document Analysis Technique was used in the present study, in which the Qualitative Research Approach was adopted. Document review is the detailed scanning of written documents that contain information about the facts or events examined in the study and the creation of a new integrity from the information obtained (Creswell, 2021). The reason for preferring this method is to uncover the relationship of the 8th grade Turkish Revolution and Kemalism Textbook with other disciplines at the secondary school level.

Discussion and Conclusion

The 8th grade Turkish Revolution History and Kemalism Textbook used in the 2021-2022 academic year was examined in the present study. The data obtained with the Document Analysis Method from this book, which is the subject of the study, was analyzed with the Content Analysis Technique. Content analysis allows the analysis of text, picture, audio or video content, which is used to analyze data in a determined systematic framework and to achieve reproducible results (Büyüköztürk, et al., 2022). The associations with the acquisitions of other disciplines were made through text contents, visuals and study questions in the study.

In line with the purpose of the study, the 8th grade Turkish Revolution History Textbook, which was decided to be used as a textbook for five years starting from the 2018-2019 academic year, with the decision

of the Board of Education and Discipline on 28.05.2018 with the number 78, was examined. The 223-page textbook was written by Çiğdem Ataş and Ufuk Ataş and published by Bir-Yay Publishing. Other disciplines with which the textbook would be associated at secondary school level and the acquisitions of these disciplines were determined. In the analysis, based on the compulsory courses taught at secondary school level (Turkish, Mathematics, Science, Social Sciences, Foreign Language, Religious Culture and Ethics, Visual Arts, Music, Physical Education and Sports, Technology and Design, Information Technologies and Software, Guidance and Career Planning), horizontal and vertical correlations were made. Although horizontal associations were made with the acquisitions of the other lessons taught at the 8th grade level in the study, vertical associations were made with the acquisitions of the 5th, 6th and 7th grade lessons. Appropriate acquisitions were determined by examining the determined courses and curricula before and after the analysis. The analysis process of the textbook was performed between 03.07.2022 and 30.09.2022 during which the researchers examined the number of pages determined separately. The researchers then came together on certain days of the week to discuss their analyzes independently from each other in terms of similarities and differences. The lessons associated with the text content and visuals in the learning fields of the Revolution History Textbook and the acquisitions of these lessons are given in tables in the form of codes. In the table in which the relationship between learning fields and disciplines was shown in the textbook (Table 1), learning fields, disciplines, related acquisitions and frequencies of disciplines in the curriculum are also given.

According to the findings obtained as a result of the study, although associations were made with 7 learning fields of the textbook, Turkish, Social Sciences, Visual Arts, Music, Physical Education and Sports, Science lessons, no relation could be established with Mathematics, Religious Culture and Moral Knowledge, Foreign Language, Technology and Design, Information Technologies and Software, Guidance and Career Planning courses. Although associations were also made with Turkish and Social Sciences courses in all learning fields of the textbook, an association was made with Visual Arts course in learning fields 1, 2, 3 and 4. Only Turkish and Social Sciences lessons were associated in the 5th, 6th and 7th learning fields of the textbook. The most interdisciplinary associations were made in the 4th learning area (Turkish, Social Sciences, Visual Arts, Music, Physical Education and Sports, Science).

GİRİŞ

Disiplinlerarası anlayış bir kavramın, durumun veya olayın belirlenmiş bir özellik çerçevesinde farklı disiplinler aracılığıyla bir tema veya konu çerçevesinde ele alınmasıdır. Disiplinlerarası yaklaşım farklı disiplinler çerçevesinde ele alınan tema ile gerçek hayattaki olay, olgu, kavram ve durumlar arasında ilişki kurulması, toplumsal bir durumun analiz edilmesi, eleştirel bir gözle bakılması, değerlendirilmesi, problemlere çözüm üretilmesi gibi noktalarda bireylere yarar sağlamaktadır (Özkök, 2008). Disiplinlerarası yaklaşım bir kavram, tema ve durumun merkezde olduğu ve bu durumun ortaya çıkmasını sağlayan prensiplere, teorilere, genellemelere, kavramlara dayanmaktadır. Bireyler bir problem tema ya da durum hakkında araştırma, inceleme bir probleme çözüm bulma noktasında farklı disiplinlerin kullanmış oldukları bilgi ve içeriklerden faydalanabilmesine olanak sağlamaktadır (Martinello, 2000). Bu süreç sonunda birey bu farklı disiplinlere ait bilgi ve içeriklere ulaşabilmenin yanı sıra problem çözümü noktasında da farklı disiplinlere ait yöntemlerin kullanılması olanağını da elde etmektedir.

Disiplinlerarası yaklaşım, farklı disiplinler ile desteklenmesi mümkün olan bir konunun, temanın ilişkilendirme yapılarak disiplin sayısını belirli seviyelerde tutarak içeriğin ilgili disiplinle desteklenmesidir. Bu yaklaşım bireylere farklı alanlarda birbirleriyle ilişkili olan bilgileri bir araya getirme olanağı sağlamakla birlikte eleştirel düşünme, yorumlama, değerlendirme ve ilişki kurma gibi becerileri de kazandırmaktadır. Disiplinlerarası yaklaşımın benimsenmiş olduğu bir öğretim programında birey kazanmış olduğu bilgi ve becerileri farklı disiplinlere taşıma olanağı bulmaktadır (Aybek, 2001). Bu yaklaşım bir kavramın, problemin veya temanın birden fazla disiplinin yöntem, bilgi ve becerileriyle öğrenilmesini sağlamaktadır (Jacobs, 1989). Disiplinlerarası yaklaşımın merkeze alındığı bir öğretim programında bir kavram, problem ve tema hakkında bilgi toplamak, incelemek, çözüm üretmek ve ilişki kurmak için birden fazla disiplinin yöntemini kullanmaya imkân tanımaktadır. Bu durum bir taraftan öğrenilen bilginin kalıcılığını sağlarken, diğer taraftan da problemin çözümüne yönelik farklı bakış açılarını geliştirmektedir (Perkins, 1994). Bu yaklaşımın bireylere sağladığı bir başka fayda ise farklı disiplinlerle ilişki kurarken esnek düşünme, farklı bilgi kaynaklarına ulaşma, yaratıcı düşünme, yeni bilgi inşa etme, örgütlenme ve dönüştürme gibi çeşitli becerileri kazanmaktır (Açıkgöz, 2014). Öğretim ortamında bireyler var olan problemin gerçek yaşamla bağlantısını kurma noktasında zorlanırken, disiplinlerarası yaklaşımla

farklı bakış açılarıyla problemi çözme becerisi kazanmaktadır. Bireylere çok yönlü düşünme becerilerini kazandıran bu anlayış aynı zamanda anlamlı ve etkili öğrenme fırsatını da sunmaktadır (Gür, 2003).

Disiplinler arası öğrenme; doğru bilginin farkına varma, farklı bakış açıları kazanma, sentez yapabilme, eleştirel düşünme, yaratıcılık, esnek düşünme becerisi, gibi farklı becerilerin gelişimine katkı sağlamaktadır (Field, Lee ve Field, 1994). Disiplinler arası öğrenme; teoriden uygulamaya geçiş sağlanması ve bilginin yapılandırılması sürecinde bireye farklı düşünme becerilerinin kazandırılmasını sağlayan bir süreçtir.

19. yüzyıla kadar tarih disiplininin ağırlıklı olarak siyasi tarih konularıyla aktarılan bir anlayışa sahip olduğu görülmektedir. Bu anlayış 20. yüzyılın başlarından itibaren eleştirilmeye başlanmıştır. Annales Okulu ile beraber tarih bilimi daha geniş bir çerçeveye bürünmüş ve insanın bütün etkinliklerini çalışma sahasına dâhil etmeye başlamıştır. İnsanlık tarihinin sadece siyasi olaylardan oluştuğu tarih anlayışına karşı çıkmış, insanın sosyal, kültürel, toplumsal ve ekonomik yönlerinin de göz önünde bulundurularak tarihsel içerikler oluşturulmasının gerekliliği vurgulanmıştır. Annales Okulunun bu anlayışı tarih disiplininin diğer sosyal disiplinlerle ilişki kurma zorunluluğunu doğurmuştur. Bu anlayışın en önemli temsilcisi Febvre'dir. Febvre, sosyal bilimlerin birbirinden uzak bağımsız anlayışını eleştirmiş ve tarihçilerin disiplinlerarası yaklaşımla hareket etmeleri gerektiğini vurgulamıştır (Karabağ, 2011).

21. yüzyılın getirmiş olduğu teknolojinin hızlı gelişimi, bilgi çeşitliliğinin artması ve bilgi kaynaklarına ulaşmadaki kolaylık bu gelişmelere ayak uydurma zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Birey bu yüzyılda bilgiyi elde ederken farklı kaynaklardan faydalanabilme, mevcut bilgiyi başka alanlara transfer edebilme, farklı disiplinlerin kullandığı yöntemi bilgiyle destekleyebilme ve bilgiyi soyut halinden çıkarıp daha somut hale getirme gibi becerilere ancak disiplinlerarası anlayışla daha rahat ulaşabilecektir. Bu yüzyılda disiplinlerarası yaklaşımla ele alınabilecek derslerden biri de tarihtir.

Tarihi diğer disiplinlerden ayrı tutmakla tarih biliminin gelişimini sağlamak mümkün değildir. Çünkü tarihin ana unsuru insandır. Dolayısıyla insanın sosyal yönlerini araştıran, ele alan ve inceleyen bütün disiplinler tarihle yakından ilişkilidir. Tarih, insanlığın geçmişine dair maddi ve manevi bütün unsurları içine alan bütüncül bir perspektifle hareket ederse daha kapsayıcı ve bilimsel sonuçlara ulaşacaktır (Köstüklü, 2016).

Tarih dersi, ilköğretim müfredatı içerisinde 4. ve 7. sınıflarda Sosyal bilgiler dersi içerisinde disiplinlerarası bir öğretim mantığıyla verilirken, 8. sınıftan itibaren özerk ve tek disiplinin merkezde olduğu bir programla verilmektedir. Bu dersin programını incelediğimizde ise "...üst bilişsel becerilerin kullanımını yönlendiren, anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan, sağlam ve önceki öğrenmelerle ilişkilendirilmiş, diğer disiplinlerle ve günlük hayatla değerler, beceriler ve yetkinlikler çerçevesinde bütünleşmiş bir öğretim programları" ifadesi karşımıza çıkmaktadır (T.C İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Programı, 2018). Ders yapısından kaynaklanan soyut kavramlar ve beraberinde getirdiği ezberleme sürecini asgari düzeye indirgeyebilmek için farklı disiplinlerden faydalanmak gerekmektedir (Yıldız, 2003: 184-185; Coşkun ve Altun, 2011). Programın hazırlanma aşamasında bu disiplinleri göz önünde bulundurmak gerekirken diğer taraftan öğrencilere ve öğretmene kılavuzluk yapma, içerik sağlama ve öğretimi yönlendirme noktasında en önemli eğitim-öğretim materyali olan kitap içeriklerinin de disiplinlerarası bakışa uygun şekilde hazırlanması öğrenmenin kalıcılığını artıracığı düşünülmektedir. Disiplinlerarası yaklaşımın bir sonucu olan ilişki kurma, yorumlama, değerlendirme, kıyas yapabilme ve bilgiyi transfer edebilme gibi üst düzey düşünme becerilerinin kazandırılmasına (Aybek, 2001: 1-7) bu yaklaşımla hazırlanan ders kitaplarının katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu gerekçeden hareketle çalışmada 8. sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabı içeriklerinin farklı disiplinlerin kazanımlarıyla ilişkisi ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda aşağıdaki araştırma sorusuna cevap aranmıştır;

- 8. sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında yer alan öğrenme alanlarının farklı disiplin kazanımlarıyla olan ilişkisi nasıldır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

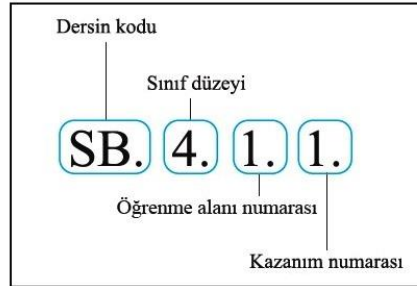
Nitel araştırma yaklaşımının benimsendiği bu çalışmada veriler doküman incelemesi tekniğiyle toplanmıştır. Doküman incelemesi çalışmada incelenen olgu veya olaylarla ilgili bilgileri içeren yazılı belgelerin ayrıntılı olarak taranması ve elde edilen bilgilerden yeni bir bütünlük oluşturulmasıdır (Creswell,

2021). Bu yöntemin tercih edilmesinin sebebi 8. sınıf T.C. İnkılapçılık ve Atatürkçülük ders kitabının ortaokul düzeyindeki diğer disiplinlerle ilişkisinin ortaya konulmak istenmesidir.

Verilerin Toplanması ve Doküman Analizi

Bu araştırmada 2021-2022 eğitim-öğretim yılında okutulan 8. sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabı incelenmiştir. Araştırmaya konu olan bu kitaptan doküman incelemesi yöntemiyle elde edilen veriler, içerik analizi tekniğiyle çözümlenmiştir. İçerik analizi verilerin belirlenen sistemli bir çerçevede analizine ve tekrarlanabilir sonuçlara ulaşmada kullanılan, metin, resim, ses ya da video içeriklerinin incelenmesine olanak sağlayan bir tekniktir (Büyüköztürk, vd., 2022). Çalışmada diğer disiplinlere ait kazanımlarla ilişkilendirmeler metin içerikleri, görseller ve çalışma soruları üzerinden yapılmıştır.

Araştırmanın amacı doğrultusunda Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 28.05.2018 tarih ve 78 sayılı kurul kararı ile 2018-2019 öğretim yılından itibaren beş yıl süre ile ders kitabı olarak okutulması kararlaştırılan 8. sınıf T.C. İnkılap tarihi ders kitabı incelenmiştir. 223 sayfalık ders kitabı Çiğdem Ataş ve Ufuk Ataş tarafından yazılmış ve Bir-yay yayınevi tarafından basılmıştır. Mevcut ders kitabının ortaokul düzeyinde ilişkilendirme yapılacağı diğer disiplinler ve bu disiplinlere ait kazanımlar belirlenmiştir. Analizde ortaokul düzeyinde okutulan zorunlu dersler (Türkçe, Matematik, Fen Bilimleri, Sosyal Bilgiler, Yabancı Dil, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Görsel Sanatlar, Müzik, Beden Eğitimi ve Spor, Teknoloji ve Tasarım, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım, Rehberlik ve Kariyer Planlama) temel alınarak yatay ve dikey ilişkilendirme yapılmıştır. Araştırmada 8. Sınıf düzeyinde okutulan diğer derslerin kazanımlarıyla yatay ilişkilendirme yapılırken, 5, 6. ve 7. sınıf düzeyinde okutulan derslerin kazanımlarıyla da dikey ilişkilendirme yapılmıştır. Belirlenen dersler ve öğretim programları analiz öncesinde ve sonrasında incelenerek uygun kazanımlar belirlenmiştir. Ders kitabının analiz süreci 03.07.2022-30.09.2022 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Bu süre zarfında araştırmacılar ayrı ayrı olarak belirlenen sayfa kadar inceleme yapmışlardır. Araştırmacılar birbirlerinden bağımsız olarak yaptıkları analizleri daha sonra haftanın belli günlerinde bir araya gelerek benzerlik ve farklılık yönünden tartışmışlardır. İnkılap tarihi ders kitabının öğrenme alanlarında yer alan metin içerikleri ve görsellerle ilişkilendirilmesi yapılan dersler ve bu derslere ait kazanımlar kodlar halinde tablollaştırılarak sunulmuştur. Ders kitabında öğrenme alanlarının disiplinlerle olan ilişkisinin ortaya konulduğu tablolarda öğrenme alanlarına, disiplinlere, disiplinlerin öğretim programındaki ilişkili kazanımlarına ve frekanslarına yer verilmiştir. Tabloda yer alan disiplinin ilişkili olduğu kazanım ile ilgili açıklama Şekil 1. deki gibidir.

Şekil 1. Disiplinin sınıf düzeyi ve kazanım ile olan ilişkisi

Kitapta, öğrenme alanlarına göre disiplin ve disiplinin ilişkili olduğu kazanımların ne kadar tekrar edildiği içerik olarak analiz edilmiş ve doğrudan alıntılara yer verilerek mevcut verilerin güvenilirliği artırılmıştır. Çalışmada aktarılabirliği sağlamak için ham verileri ortaya çıkaran disiplin ve disipline ilişkin kazanımlar düzenlenmiş, çalışmanın teyit edilebilirliğini sağlamak için araştırmaya yönelik olan notlar muhafaza edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmanın 8. sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında yer alan öğrenme alanlarının farklı disiplin kazanımlarıyla olan ilişkisi ders kitabında incelenmiş ve elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuştur.

Bir Kahraman Doğuyor Öğrenme Alanının diğer disiplinler ile ilişkisi Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1.

Bir kahraman doğuyor öğrenme alanının disiplinlerarası ilişkisi

8. sınıf İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğrenme Alanı	İlişkilendirilen Disiplin	İlişkilendirilen kazanım	f
1. Bir Kahraman Doğuyor	Türkçe	T.7.4.14., T.8.4.14.	10
		T.5.2.3., T.6.2.3., T.7.2.3., T.8.2.3.	7
		T.6.3.26., T.7.3.29.	7
		T.5.2.1., T.6.2.1., T.7.2.1., T.8.2.1.	4
		T.5.3.5.	3
		T.5.2.1., T.6.2.1., T.7.2.1., T.8.2.1.	3
		5.3.21., T.6.3.15., T.7.3.14., T.8.3.12.	2
		SB.7.2.4.	4
		SB.6.3.1.	3
	Sosyal bilgiler	SB.7.2.3.	2
		SB.7.4.3.	2
		SB.5.4.5.	2
		SB.7.4.4.	1
		SB.5.5.2.	1
		SB.5.4.4.	1
	Görsel Sanatlar	G.6.2.5.	2

Tablo 1’de görüldüğü üzere “Bir Kahraman Doğuyor” öğrenme alanı disiplinlerarası yaklaşıma göre incelendiğinde 3 farklı disiplin ile ilişkilendirilmiştir. En fazla ilişkinin sırasıyla Türkçe, Sosyal Bilgiler, Görsel Sanatlar öğretim programlarında yer alan kazanımlarla ilişkilendirildiği ortaya çıkmıştır. Türkçe öğretim programındaki kazanımlar açısından bakıldığında en fazla ilişkilendirmenin “T.7.4.14., T.8.4.14.” ve “T.5.2.3., T.6.2.3., T.7.2.3., T.8.2.3.”, “T.6.3.26., T.7.3.29.” kodlu kazanımlarla ilişkilendirildiği görülürken, Sosyal bilgiler öğretim programında ise en çok “SB.7.2.4.” ve “SB.6.3.1.” kodlu kazanımların ön plana çıkartıldığı ortaya çıkmıştır.

Ders kitabının bu öğrenme alanında en fazla yer alan Türkçe T.7.4.14., T.8.4.14. (Araştırmalarının sonuçlarını yazılı olarak sunar.) kodlu kazanımları şu metin içeriğiyle ilişkilendirilmiştir: “*Ali Rıza Efendi’nin 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı’nda Asakir-i Millîye Taburu’ndaki geçici subaylığı sırasında kuşandığı kılıç, doğduğu zaman babası tarafından Mustafa’nın beşiğinin başucuna asılmıştır. Mustafa, evde hep bu kılıçla oynamıştır. ... (Şevket Süreyya Aydemir, Tek Adam, Cilt: 1, s. 37,55) (s. 19).*”

Yine bu öğrenme alanında en fazla yer alan Sosyal bilgiler SB.7.2.4. (Osmanlı Devleti’nde ıslahat hareketleri sonucu ortaya çıkan kurumlardan hareketle toplumsal ve ekonomik değişim hakkında çıkarımlarda bulunur.) kodlu kazanımını temsil eden örnek metin şu şekilde yer almaktadır:

“Tanzimat Fermanı ile tanınan hakları yetersiz gören Avrupa devletlerinin baskısı ile 1856’da “Islahat Fermanı” ilan edildi. Fermanın amacı, Müslüman olmayan Osmanlı topluluklarının Müslümanlarla her yönden eşitliğini sağlamaktır. Müslüman olmayanlara bütün devlet memurluklarına atanabilme, sancak merkezleri, kaza, kasaba ve köylerdeki yerel meclislere girebilme hakları tanındı. ... (s.14-15)”

Ayrıca Sosyal bilgilerin SB.6.3.1. (Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar.) kodlu kazanımını temsil eden örnek de ders kitabında şu şekildedir:

Etkinlik

Aşağıda yer alan görseller ve ders kitabındaki “Mustafa Kemal’in Çocukluk Dönemi ve Öğrenim Hayatı” bölümü dikkate alınarak Selânik kentinin ekonomik durumu hakkında neler söylenebilir?

Fotoğraf 1.9: XIX. yüzyılda Selânik'ten bir görüntü

Harita 1.3: Selânik'in yerini gösteren harita

Görsel 1. Harita üzerinde coğrafi konum belirleme (s. 23)

Öğrenme alanında Görsel sanatların G.6.2.5. (Görsel sanatlar, tarih ve kültürün birbirlerini nasıl etkilediğini açıklar.) kodlu kazanımını temsil eden örnek aşağıdaki gibi yer almaktadır:

İllüstrasyon 1.1: Fransız İhtilali

İllüstrasyon 1.2: Sanayi Devrimi'ni tasvir eden bir resim

Görsel 2. Tarih ve kültür etkileşiminin görsel sanatla aktarımı (s.12-13)

Milli Uyanış Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar Öğrenme Alanının diğer disiplinler ile ilişkisi Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2.

Millî uyanış bağımsızlık yolunda atılan adımlar öğrenme alanının disiplinlerarası ilişkisi

8. sınıf İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğrenme Alanı	İlişkilendirilen Disiplin	İlişkilendirilen kazanım	f
2.Millî Uyanış Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar	Türkçe	T.5.3.21., T.6.3.15., T.7.3.14., T.8.3.12.	17
		T.7.4.14., T.8.4.14.	13
		T.5.2.2., T.6.2.2., T.7.2.2., T.8.2.2.	9
		T.7.3.29.	9
		T.5.2.3., T.6.2.3., T.7.2.3., T.8.2.3.	8
	Sosyal Bilgiler	T.5.3.5.	6
		T.5.3.7.	2
		T.5.2.1., T.6.2.1., T.7.2.1., T.8.2.1.	1
		SB.5.4.5.	15
		SB.6.3.1.	13
Görsel Sanatlar	SB.7.6.1.	2	
	SB.5.3.1.	1	
	SB.7.1.3.	1	
	Görsel Sanatlar	G.6.2.5.	7

Tablo 2'de görüldüğü üzere “Millî Uyanış Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar” öğrenme alanı disiplinlerarası yaklaşıma göre incelendiğinde 3 farklı disiplin ile ilişkilendirilmiştir. En fazla ilişkinin sırasıyla Türkçe, Sosyal Bilgiler, Görsel Sanatlar öğretim programlarında yer alan kazanımlarla ilişkilendirildiği ortaya çıkmıştır. Türkçe öğretim programındaki kazanımlar açısından bakıldığında en fazla ilişkilendirmenin “T.5.3.21., T.6.3.15., T.7.3.14., T.8.3.12.” ve “T.7.4.14., T.8.4.14.” kodlu

kazanımlarla yapıldığı görülürken, Sosyal Bilgiler öğretim programında ise en çok “SB.5.4.5.” ve “SB.6.3.1.” kodlu kazanımların ön plana çıkmıştır.

Bu öğrenme alanında en fazla yer alan Türkçe T.5.3.21., T.6.3.15., T.7.3.14., T.8.3.12. (Görsellerden ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.) kodlu kazanımlara şu şekilde yer verilmektedir:

Fotoğraf 2.18: Mustafa Kemal, Erzurum Kongresi delegeleriyle (1919)
Erzurum Kongresi, toplanma amacı ve temsil yetisi açısından bölgesel bir kongredir. Ancak aldığı kararlar açısından ulusal bir nitelik taşır. Kongrede Mustafa Kemal'in başkanlığı olduğu dokuz kişilik bir Temsil Kurulu seçilmiş, Temsil Kurulunun geçici bir hükümet gibi çalışmasına

Görsel 3. Erzurum Kongresine ait fotoğraf (s. 56)

Ayrıca bu öğrenme alanında ikinci olarak en fazla yer alan Türkçe T.7.4.14., T.8.4.14. (Araştırmalarının sonuçlarını yazılı olarak sunar.) kodlu kazanımı temsil eden örnek şöyledir:

3. ADIM ADIM BAĞIMSIZLIK Hazırlık Çalışmaları 1. Mustafa Kemal'in, halkı Millî Mücadele'ye yönlendirmek ve ulusal egemenliği gerçekleştirmek amacıyla yaptığı çalışmaların araştırınız. 2. Mustafa Kemal, Millî Mücadele'nin örgütlenme aşamasında ne gibi güçlüklerle karşılaşmıştır? Karşılaştığı bu güçlüklerle hangi çözüm yollarını bulmuştur? Araştırınız.	4. UYGULANMAYAN BİR ANTLAŞMA: SEVR (SEVR) (10 Ağustos 1920) Hazırlık Çalışmaları Sevres (Sevr) Barış Antlaşması'nın maddelerini okuyunuz. Bu antlaşmanın uygulamaya girmemesinin nedenlerini araştırınız.
---	---

Görsel 4. Yazılı çalışmaya uygun hazırlık soruları (s.52-66)

Yine bu öğrenme alanında en fazla yer alan Sosyal Bilgiler SB.5.4.5. (Yaptığı çalışmalarda bilimsel etiğe uygun davranır. Yapılan çalışmalarda yararlanılan kaynakları göstermenin ve kaynakların aslını korumanın önemi üzerinde durulur.) kodlu kazanımını temsil eden örnek metin şu şekilde yer almaktadır:

Amasya Genelgesi'nden sonra yaşanan gelişmeleri Şevket Süreyya Aydemir şu şekilde özetlemiştir:

7. Kaynak: Amasya'dan sonra Mustafa Kemal Erzurum Kongresi'ne katılmak üzere Erzurum'a geldi. Mustafa Kemal'e Padişah'ın saray başkâtipliğinden memuriyetine son verildiği için İstanbul'a dönmesi bildirildi. Mustafa Kemal ise aynı gün görevlerinden ve askerlik mesleğinden istifa ettiğini bildirdi. Diğer bir deyişle "Sineî millete döndü." Mustafa Kemal artık bir sivilidir. Bu durumda Mustafa Kemal'in en büyük destekçisi Kazım Karabekir Paşa olur. "Emrinizdeyim Paşam. Ben, subaylarım, erlerim, kolordum, hepimiz emrinizdeyiz..." diyerek Mustafa Kemal'e bağlılığını bildirir. O an, hem Mustafa Kemal'in hem Millî Mücadele'nin tarihinde kader tayin edici bir andır.

(Şevket Süreyya Aydemir, *Tek Adam*, Cilt: 1, s. 116)

Görsel 5. Kaynak kullanımına uygun metin örneği (s.55)

Ayrıca Sosyal Bilgilerin SB.6.3.1. (Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar.) kodlu kazanımını temsil eden örnekler de ders kitabında şu şekildedir:

Harita 2.2: Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'nda savaştığı cephesi

Harita 2.4: Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra (1923 - 1924) Avrupa

Görsel 6. Coğrafi konumlandırmaya uygun harita örnekleri (s.35-42)

Öğrenme alanında Görsel Sanatların G.6.2.5. (Görsel sanatlar, tarih ve kültürün birbirlerini nasıl etkilediğini açıklar.) kodlu kazanımını temsil eden örnek aşağıdaki gibi yer almaktadır:

Zamanla Kuva-yı Millîye birliklerinin eksik ve olumsuz tarafları ortaya çıkmaya başladı. Her şeyden önce, düzenli ordu özelliği taşıyorlardı. Terhis edilmiş ordunun subay ve erlerinin dışında aydınlar, gençler, efeler ve diğer gönüllülerden oluşan birliklerdi. Halktan destek görüyor, tüm ihtiyaçları halk tarafından karşılanıyordu. Ancak bazı Kuva-yı Millîyeciler, kişisel çıkarları için zaman zaman halka karşı baskı ve zor kullanıyorlardı.

BMM'ye karşı çıkartılan ayaklanmaların bastırılmasında önemli roller üstlenen bu birliklerden bazıları bir süre sonra meclise karşı olumsuz bir tutum içine girdi. Ethem (Fotoğraf 2.15) ve Demirci Mehmet Efe gibi bazı Kuva-yı Millîyeciler, BMM otoritesine ve düzenli orduya girmeyi reddedip ayaklandı. Kuva-yı Millîye; Kurtuluş Savaşı sırasında ortaya çıkan, düşmanla en güç koşullarda mücadele eden ve bağımsızlık ruhunu simgeleyen bir harekettir. Batı Cephesi'nde Kuva-yı Millîye birliklerinin görevi, düzenli ordunun kurulmasıyla sona ermiştir.

Fotoğraf 2.15: Ethem (1886-1948)

Amasya Genelgesi (22 Haziran 1919)

İzmir'in işgali sırasında Türk halkında oluşan tepkiyi gören Mustafa Kemal, 12 Haziran 1919'da Amasya'ya geçti. Artık ulusal mücadeleyi kişisel bir girişim olmaktan çıkarıp tüm ulusa mal etmek gerekiyordu. Bu amaçla burada halkı Milli Mücadele'ye çağırarak bir metin üzerinde çalıştı. Bu metinde ülkenin içinde bulunduğu durum ve bu durum karşısında yapılması gerekenler açıklanmaya çalışılıyordu. Mustafa Kemal'in yaveri Cevat Abbas (Gürer) Bey'in kaleme aldığı metin, 22 Haziran'da Amasya Genelgesi (Tamimi) olarak tüm ilgililere duyuruldu (Fotoğraf 2.16). Genelgenin başlıca noktaları şöyleydi:

Fotoğraf 2.16: Amasya Genelgesi'nin hazırlandığı Saraydüzü Kişlasi

Görsel 7. Geçmiş dönemi yansıtan görsel kullanımı (s.47-54)

Millî Bir Destan Ya İstiklal Ya Ölüm Öğrenme Alanının diğer disiplinler ile ilişkisi Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3.

Millî bir destan ya istiklal ya ölüm öğrenme alanının disiplinlerarası ilişkisi

8. sınıf İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Öğrenme Alanı	İlişkilendirilen Disiplin	İlişkilendirilen kazanım	f
3.Millî Bir Destan Ya İstiklal Ya Ölüm	Türkçe	T.5.3.12., T.6.3.26., T.7.3.29. T.8.3.26.	16
		T.5.2.2., T.6.2.2., T.7.2.2., T.8.2.2.	15
		T.5.2.3., T.6.2.3., T.7.2.3., T.8.2.3.	6
		T.5.3.21., T.6.3.15., T.7.3.14., T.8.3.12.	6
		T.5.3.22., T.6.3.30., T.7.3.30., T.8.3.27.	5
		T.7.4.14., T.8.4.14.	4
		T.5.3.17.	2
		T.5.2.1., T.6.2.1., T.7.2.1., T.8.2.1.	2
		T.5.4.4., T.6.4.4., T.7.4.4., T.8.4.4.	2
		T.5.3.7.	1
T.5.3.34.	1		
Sosyal Bilgiler		SB.5.4.5.	34
		SB.6.3.1.	7
		SB.5.6.4.	2
Görsel Sanatlar		SB.6.4.3.	1
		G.5.3.2., G.5.3.3.	1

Tablo 3'te görüldüğü üzere "Millî Bir Destan Ya İstiklal Ya Ölüm" öğrenme alanı disiplinler arası yaklaşıma göre incelendiğinde 3 farklı disiplin ile ilişkilendirilmiştir. En fazla ilişkinin sırasıyla Türkçe, Sosyal Bilgiler, Görsel Sanatlar öğretim programlarında yer alan kazanımlarla ilişkilendirildiği ortaya çıkmıştır. Türkçe öğretim programındaki kazanımlar açısından bakıldığında en fazla ilişkilendirmenin "T.7.3.29." ve "T.5.2.2., T.6.2.2., T.7.2.2., T.8.2.2." kodlu kazanımlarla ilişkilendirildiği görülürken,

Sosyal bilgiler öğretim programında ise en çok “SB.5.4.5.” ve “SB.6.3.1.” kodlu kazanımların ön plana çıkartıldığı ortaya çıkmıştır.

Bu öğrenme alanında en fazla yer alan Türkçe T.7.3.29. (Metin türlerini ayırt eder.) kodlu kazanımına şu şekilde yer verilmektedir:

İSMET İNÖNÜ (1884-1973)

1884'te İzmir'de doğdu. Başarılı bir öğrencilik ve askerlik kariyerine sahip olan İsmet İnönü, 1920'de Anadolu'ya geçerek Milli Mücadele'ye katıldı. Yunanlara karşı Birinci İnönü ve İkinci İnönü Zaferlerini kazandı. Mudanya Ateşkese ve Lozan Barış Görüşmeleri'ni başarıyla yürüttü. Genelkurmay Başkanlığı, Dış İşleri Bakanlığı ve Başbakanlık yapan İsmet İnönü, Atatürk'ün ölümü ile Cumhurbaşkanı seçildi. 1950'ye kadar bu görevini sürdürdü. 1950'den sonra CHP'nin başına geçerek Türk siyasetinde yer almayı sürdürdü. 25 Aralık 1973'te hayatını kaybetti.

ATATÜRK KURTULUŞ SAVAŞI'NDA
(...)

Bir gemi yanaştı Samsun'a sabaha karşı
Selam durdu kayığı, çaparı, takası,
Selam durdu tayfası.

Bir duman tüterdi bu geminin bacasından bir duman,
Duman değildi bu,
Memleketin uçup giden kaygılarıydı.

Samsun Limanı'na bu gemiden atılan,
Demir değil!
Sarılan anayurda
Kemal Paşa'nın kollarıydı.
(...)

Cahit Kılıcı
(www.kultur.gov.tr)

Fotoğraf 3.8:
İsmet İnönü

Görsel 8. Metin türü örnekleri (Biyografi-Şiir) (s.83-105)

Ayrıca ikinci olarak en fazla yer alan Türkçe kazanımı T.5.2.2., T.6.2.2., T.7.2.2., T.8.2.2. (Hazırlıksız konuşma yapar.) ise kitapta şu şekilde örneklendirilmiştir:

Kurtuluş Savaşı'nda İtalyanlara karşı cephe açılmadı. İtalyanlar işgal ettikleri Antalya ve çevresindeki halkla iyi geçindi. Halkın yaşamına müdahale etmediler. Yol ve hastane yaptırarak halkın üzerinde olumlu bir etki yaratmaya çalıştılar. İkinci İnönü Savaşı'ndan sonra çekilmeye başlayan İtalyanlar, Sakarya Zaferi neticesinde Anadolu'yu tamamen terk etti. Anadolu'dan çekilirken silah ve cephanelerinin bir kısmını TBMM'ye bıraktılar. İtilaf Devletleri ile yapılan diplomatik görüşmelerde zaman zaman Türkiye'nin yanında yer aldılar.

Ankara Antlaşması'yla TBMM'yi tanıyan ilk İtilaf Devleti Fransa oldu. İtilaf birliği parçalanmaya başladı. Hatay dışında Suriye sınırı (güney sınırları) belirlendi. Fransa, işgal ettiği yerlerden çekilirken birçok silah ve cephanelerini Türklere bıraktı. Güney Cephesi'ndeki kaynakların Batı Cephesi'ne kaydırılma olanağı doğdu.

İtalyanların yöre halkına karşı böyle bir tutum içine girme nedenleri neler olabilir?

Birinci İnönü ve Sakarya Meydan Savaşlarının kazanılmasının ardından İtilaf Devletleri TBMM ile diplomatik ilişkiler kurmaya çalıştı.

Askeri başarılarından sonra diplomatik başarılarına gelme nedenleri nelerdir? Kurtuluş Savaşı'ndan örnekler vererek tartışınız.

Görsel 9. Hazırlıksız konuşmaya yönelik sorular (s.76-92)

Ayrıca bu öğrenme alanında T.5.3.34. (Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgilere ilişkin soruları cevaplar.) kodlu Türkçe kazanımı ise kitapta aşağıdaki gibi örneklendirilmiştir:

23. Kaynak :

Tablo 3.5: Büyük Taarruz Öncesinde Türk Ordusunun Gücü ile Yunan Ordusunun Gücünün Karşılaştırılması

	Asker Sayısı	Tüfek	Makinelik Tüfek	Hafif Makinelik Tüfek	Top	Kılıç
Türk Ordusu	186.900	98.596	839	2.025	323	5.236
Yunan Ordusu	195.000	130.000	1.002	3.152	344	3.000

(Sabahattin Selek, Milli Mücadele Ulusal Kurtuluş Savaşı, Cilt: 2, s. 221)

Türk ve Yunan ordularının asker sayısını karşılaştırınız. Bir savaşı kazanmak için rakamsal üstünlük yeterli midir? Değerlendiriniz.

Görsel 10. Tablolaştırılarak sunulan bilgi örneği (s.94)

Yine bu öğrenme alanında en fazla yer alan Sosyal Bilgilerin SB.5.4.5. (Yaptığı çalışmalarda bilimsel etiğe uygun davranır. Yapılan çalışmalarda yararlanılan kaynakları göstermenin ve kaynakların aslını korumanın önemi üzerinde durulur.) kodlu kazanımını temsil eden örnek metin şu şekilde yer almaktadır:

Aşağıdaki alıntı bu döneme ait konuşmalardan alınmıştır.

24. Kaynak: “Çay’da toplanılmıştı. Fevzi Çakmak saldırı planını açıklamıştır. İsmet Paşa saldırıya karşıdır. Yakup Şevki (Subaşı) Paşa, milletin varını yoğunu zar gibi atmanın tarihçe cinayet sayılacağını söyler. Mustafa Kemal:

– Milletin varı yoğu bundan mı ibarettir Paşam?

– Evet!

– O hâlde kesin sonucu bununla almak zorundayız.

Kolordu Komutanı Kemalettin Sami (Gökçen) Paşa bizim geri teşkilatının düşmanı yirmi kilometreden fazla kovalayamayacağını söyler. Mustafa Kemal:

– Bizim geri teşkilatımız düşmanı yirmi kilometreden fazla kovalayamaz mı?

– Hayır Paşam!

– Demek düşmanı yirmi kilometre içinde yok etmek zorundayız.”

(Fahri Rıfkı Atay, Çankaya, s. 357)

Görsel 11. Kaynak kullanımına ilişkin örnek metin (s.95)

Ayrıca Sosyal Bilgilerin SB.5.6.4. (Millî egemenlik ve bağımsızlık sembollerimizden Bayrağımıza ve İstiklâl Marşına değer verir.) kodlu kazanımını temsil eden örnek ders kitabında şu şekildedir:

Sütçü İmam, tabancasıyla ateş açıp olayı başlatan Fransız askerini öldürdü. Bu olaydan sonra Fransızlar halka daha sert davranmaya başlamış, Ermeniler de taşkınlıklarını artırmışlardır.

Sütçü İmam olayı ile başlayan gerilim, “bayrak olayı” ile tımandı. Fransızların Maraş Kalesi’ndeki Türk bayrağını indirip Fransız bayrağını çekmeleri protestoları artırdı. Ezan okunduktan sonra Ulu Cami’de toplanan halk hep bir ağızdan “Bayraksız namaz kılınmaz!” diye bağırды. O sırada cami imamı Rıdvan Hoca’nın “Özgürlüğü olmayan bir milletin cuma namazı kılması doğru olamaz!” sözleri ile Maraş halkı yürüyüşe geçti ve kaleye tekrar Türk bayrağı asıldı.

Fotoğraf 3.2: Maraş’ın düşman işgalinden kurtuluşu kutlamaları (1920)

Görsel 12. Türk bayrağıyla ilgili metin ve görsel örneği (s.75)

Öğrenme alanında Görsel sanatların G.5.3.2., G.5.3.3 (Seçilen sanat eserinin görsel özelliklerini analiz eder.) kodlu kazanımlarını temsil eden örnek aşağıdaki gibi yer almaktadır:

Tekâlif-i Milliye Emirlerinin uygulamasını sağlamak için İstiklâl Mahkemeleri kuruldu. Emirlerde belirtilen şartları yerine getirmeyen sorumlular ile bu emirlerin dışında uygulamada bulunan görevliler sert bir biçimde cezalandırıldı.

İllüstrasyon 3.3: Kurtuluş Savaşı’nda Tekâlif-i Milliye Emirleri’nin uygulanmasını gösteren tablo. (Türk, Azeri ve Rus sanatçıların ortaklaşa çalışması ile oluşturulmuştur. Ankara Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Müzesi-Anıtkabir sergilenmektedir.)

Resmi inceleyiniz. Resimde Türk ulusunun hangi özellikleri yansıtılmıştır?

Görsel 13. Dönemi yansıtan görsel örneği (s.89)

Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye Öğrenme Alanının diğer disiplinler ile ilişkisi Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4.

Atatürkçülük ve çağdaşlaşan türkiye öğrenme alanının disiplinlerarası ilişkisi

8. sınıf İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğrenme Alanı	İlişkilendirilen Disiplin	İlişkilendirilen kazanım	f
4. Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye	Türkçe	T.5.2.3., T.6.2.3., T.7.2.3., T.8.2.3.	15
		T.5.2.2., T.6.2.2., T.7.2.2., T.8.2.2.	14
		T.5.3.31., T.6.3.29., T.7.3.28., T.8.3.25.	11
		T.6.3.26., T.7.3.29.	11
		T.5.3.17., T.6.3.24., T.7.3.22., T.8.3.21.	6
		T.5.3.19., T.6.3.17., T.7.3.19., T.8.3.14.	6
		T.5.2.1., T.6.2.1., T.7.2.1., T.8.2.1.	6
		T.5.3.21., T.6.3.15., T.7.3.14., T.8.3.12.	5
		T.7.4.14., T.8.4.14.	4
		T.5.4.4., T.6.4.4., T.7.4.4., T.8.4.4.	4
		T.5.3.27., T.6.3.25., T.7.3.25., T.8.3.23.	2
		T.7.1.9., T.8.1.12.	1
		SB.5.4.5.	51
		SB.7.6.3.	3
		SB.7.5.3.	2
Sosyal Bilgiler	SB.6.6.6.	2	
	SB.7.2.2.	1	
	SB.7.6.1.	1	
	SB.6.6.2.	1	
	SB.7.6.2.	1	
Görsel Sanatlar	G.5.3.2.	1	
	G.5.3.3.	1	
Müzik	Mü.5.D.4., Mü.6.D.2., Mü.7.D.1., Mü.8.D.6.	1	
Beden Eğitimi ve Spor	BE.5.2.3.2. BE.6.2.3.2. BE.7.2.3.2. BE.8.2.3.2.	1	
Fen Bilimleri	F.5.6.2.1. F.5.6.2.4.	3	

Tablo 4'te görüldüğü üzere "Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye" öğrenme alanı disiplinler arası yaklaşıma göre incelendiğinde 6 farklı disiplin ile ilişkilendirilmektedir. En fazla ilişkinin sırasıyla Türkçe, Sosyal Bilgiler, Görsel Sanatlar, Fen Bilimleri, Müzik ve Beden Eğitimi ve Spor öğretim programlarında yer alan kazanımlarla ilişkilendirildiği ortaya çıkmıştır. Türkçe öğretim programındaki kazanımlar açısından bakıldığında en fazla ilişkilendirmenin "T.5.2.3., T.6.2.3., T.7.2.3., T.8.2.3." ve "T.5.2.2., T.6.2.2., T.7.2.2., T.8.2.2." kodlu kazanımlarla olduğu görülürken, Sosyal Bilgiler öğretim programında ise en çok "SB.5.4.5." ve "SB.7.6.3." kodlu kazanımların ön plana çıkmıştır. Bunun yanında Görsel Sanatlar "G.5.3.2." ve "G.5.3.3." kodlu kazanımlarla temsil edilmiştir. Sadece bu öğrenme alanında yer alan disiplinlerden Müzik "Mü.7. D.1. Mü.5. D.4., Mü.6.D.2. Mü.8. D.6.", kodlu kazanımlarla temsil edilirken, Beden Eğitimi ve Spor "BE.5.2.3.2. BE.6.2.3.2. BE.7.2.3.2. BE.8.2.3.2." ve Fen Bilimleri "F.5.6.2.1. F.5.6.2.4." kodlu kazanımlarla temsil edilmektedir.

Bu öğrenme alanında en fazla yer alan Türkçe dersinin T.5.2.3., T.6.2.3., T.7.2.3., T.8.2.3 (Konuşma stratejilerini uygular.) kodlu kazanımları şu şekilde temsil edilmektedir:

Hazırlık Çalışmaları

Tek kişi egemenliğine dayalı yönetim ile millî egemenliğe dayalı yönetim anlayışlarını araştırınız. Bu yönetim anlayışlarını karşılaştırarak sınıfta tartışınız.

Görsel 14. Tartışmaya yönelik çalışma örneği (s.119)

Ayrıca bu öğrenme alanı içerisinde yer alan Türkçe dersinin T.5.3.31., T.6.3.29., T.7.3.28., T.8.3.25. (Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.) kodlu kazanımları ise kitapta şu şekilde örneklendirilmiştir:

İnkılapçılık

Atatürkçü düşüncede inkılapçılık, akıl ve bilim yol göstericiliğinden sürekli değişmek ve gelişmektir. Çağın gerisinde kalmış, eskimiş kurum ve kuralları yıkmak, yerlerine milletin ilerlemesine, çağdaşlaşmasını sağlayacak yeni kurum ve kuralları koymaktır. Mustafa Kemal, inkılapçı bir kişilik yapısına sahipti (Fotoğraf 4.7).

1918'de tedavi olmak amacıyla gittiği Avusturya'nın Karlsbad kentinde hatıra defterine yazdıkları da onun inkılapçı kişiliğini yansıtan ve Türk milletini görmek istediği düzeyi belirten düşünceleridir:

Fotoğraf 4.7: Mustafa Kemal, Nurettin Paşa'dan sonra Meclis'ten ayrılırken (1917)

Etiklik

Aşağıda inkılapçılık ilkesinin kazandırdıkları verilmiştir. Bu kazanımların karşısına yapılan inkılap ve yaşanan gelişmelerden örnekler veriniz.

Aklın ve bilimin önceliğinde toplumun çağdaş uygarlık doğrultusunda ilerlemesinin yolunu açmıştır.
Kişinin egemenliğine son verilerek millet egemenliğine geçmiştir.
Eğitim ve kültür alanında değişim ve gelişmeyi sağlamıştır.

Görsel 15. Metin içeriğine yönelik çalışma örneği (s. 116-117)

Yine bu öğrenme alanında en fazla yer alan Sosyal Bilgiler SB.5.4.5. (Yaptığı çalışmalarda bilimsel etiğe uygun davranır. Yapılan çalışmalarda yararlanılan kaynakları göstermenin ve kaynakların aslını korumanın önemi üzerinde durulur.) kodlu kazanımını temsil eden örnek metin şu şekilde yer almaktadır:

27. Kaynak: "Mustafa Kemal, Münir Hayri Egeli'nin 'Taş Bebek' adlı oyununda 'Adam kadını bir süs gibi hep uzaktan sevmeli.' sözlerinin üzerine çizmiş ve yanına şunları yazmıştır: 'Biz kadınlar için böyle düşünemeyiz! Kadın varlığı ulusunun birer noktadan temelidir! Artık kadını süs tanımak fikrini tazelemek doğru değil. Değiştirilmeli!'"
(Özer Ozankaya, Cumhuriyet Çınarı, s. 467)

Görsel 16. Kaynak kullanımına ilişkin örnek metin (s. 137)

Ayrıca bu öğrenme alanında ikinci olarak en fazla yer alan Sosyal Bilgilerin SB.7.6.3. (Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin temel niteliklerini toplumsal hayattaki uygulamalarla ilişkilendirir.) kodlu kazanımını ise kitapta aşağıdaki gibi örneklendirilmiştir:

7. Kaynak: • Egemenlik kayıtsız, şartsız milletindir. Yönetim biçimi, halkın kaderini bizzat ve bilfiil idare etmesi esasına dayanır.

- Yasama ve yürütme yetkisi milletin tek temsilcisi olan BMM'ye aittir.
- Türkiye Devleti, Büyük Millet Meclisi tarafından yönetilir ve hükümeti de "Büyük Millet Meclisi Hükümeti" adını taşır.

(Suna Kılı ve A. Şeref Gözülbüyük, Türk Anayasası Metinleri s. 100) (Düzenlenmiştir.)

Cumhuriyet, halk yönetimi demektir. Halk adına ülkeyi yönetecek kişilerin halk tarafından belirli bir süre için seçildiği bir yönetim şeklidir.

- Türkiye Cumhuriyeti'nin,
- İlk cumhurbaşkanı Mustafa Kemal'dir. (Atatürk)
- İlk başbakanı İsmet (İnönü) Paşa'dır.
- İlk meclis başkanı Fethi (Okyar) Bey'dir.

Görsel 17. Cumhuriyetin temel nitelikleri (s.120-123)

Öğrenme alanında Görsel sanatların G.5.3.2. (Seçilen sanat eserinin görsel özelliklerini analiz eder.) kodlu kazanımını temsil eden örnek aşağıdaki gibi yer almaktadır:

Yeni Türk Devleti sağlık ve sosyal yardım alanlarında aşağıdaki çalışmaları yaptı:

1920'de Osmanlı Devleti tarafından Hilal-i Ahdar Cemiyeti kuruldu. Böylece alkolü içki, sigara ve uyuşturucu maddelerle mücadele etmenin yolu açıldı. Cemiyet Atatürk döneminde, Türkiye Yeşilay Cemiyeti adını aldı.

Savaş nedeniyle öksüz ve yetim kalan çocuklar için 1921'de Himaye-i Etfal Cemiyeti kuruldu. Kurum, daha sonra Çocuk Esirgeme Kurumunu adını aldı.

1868'de Osmanlı Yırsalı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti 1877'de Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyeti adını aldı. Her türlü doğal afetle halkın yanında oldu. Osmanlı Devleti'nin yer aldığı savaşlarda ve Milli Mücadele yıllarında özellikle de Batı Cephesi'nde önemli sorumluluklar yüklenmiş. 1935'te kurumsal adı, Atatürk tarafından Türkiye Kızılay Cemiyeti olarak değiştirildi.

Ankara, Sivas, Erzurum, İstanbul ve Diyarbakır'da bulunan hastaneler, 1924 yılında "Numune Hastanesi" ismiyle yeniden örgütlendi. Buluşçı hastalıklarla etkin bir şekilde mücadele eden bu hastaneler, donanımlı beklemlerin yetiştirilmesine de katkı sağladı. 1892'de kurulmuş olan Açı Evi devlet tarafından yeniden yapılandırıldı. 27 Mayıs 1928'de dönemin sağlık bakanı Refik Saydam'ın adını alarak "Refik Saydam Hafızsuzluğa Müessesesi" oldu.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türkiye'nin içinde bulunduğu olumsuz sosyal ve ekonomik şartlar sebebiyle verem, yaygın bir hastalıktı. Bu hastalığın tedavisi amacıyla İzmir ve İstanbul'da "Veremle Mücadele Cemiyeti", İzmir'de bir dispensar, İstanbul'da sanatoryum kuruldu. (Fotoğraf 4.43) 1930'da koruyucu sağlık hizmetleri ile ilgili önemli düzenlemeler içeren "Umumi Hafızsuzluğa Karşın" çıkarıldı. Veremli hastaları ibzar etmek ve hastalığın bulaşmasını önlemek için tedbir alınması zorunlu olduğu bu kurumun hükümleri arasındaydı.

Görsel 18. Sivil toplum kuruluşlarına örnekler (s.152-153)

Kitapta sadece bu öğrenme alanında yer alan Müziğin Mü.5. D.4. Mü.6. D.2. Mü.7. D.1. Mü.8.D.6. (Atatürk'ün müziğe verdiği önemi araştırır.) kodlu kazanımını temsili ders kitabında şu şekildedir:

b. Müzik ve Sahne Sanatları

Mustafa Kemal'in üzerinde önemle durduğu sanat dallarından biri de müziktir. 14 Ekim 1925'te İzmir Kız Öğretmen Okuluna yaptığı ziyarette "Yaşamda müzik gerekli midir?" sorusu yöneltilince Atatürk aşağıdaki yanıtı vermiştir:

26. Kaynak: "Yaşamda müzik gerekli değildir çünkü yaşam müziktir. Eğer söz konusu olan yaşam, insan yaşamı ise müzik kesinlikle vardır. Müziksiz yaşam aslında mevcut olmaz. Müzik hayatın neşesi, ruhu, sevinci ve her şeyidir."
(Özer Ozankaya, Cumhuriyet Çınarı, s. 464)

Görsel 19. Atatürk'ün müzikle ilgili görüşü (s.137)

Yine sadece bu öğrenme alanında temsil edilen bir diğer disiplin olan Beden Eğitimi ve Spor kitapta BE.5.2.3.2. BE.6.2.3.2. BE.7.2.3.2. BE.8.2.3.2. (Atatürk'ün sporla ilgili söylediği sözleri açıklar.) kodlu kazanımlarla şu şekilde temsil edilmektedir:

Mustafa Kemal, birçok spor dalıyla ilgilenmiş ve ülkemizde sporun gelişmesine önem vermiştir. Sporun milli eğitim politikalarının bir parçası olarak değerlendirmiştir. Mustafa Kemal güreş müsabakalarını izlemeye çok meraklıydı. Mustafa Kemal'in en çok yaptığı sporlar binicilik, yüzme ve kürektili. Fırsat buldukça Florya'da bu sporlarla ilgilenirdi (Fotoğraf 4.29). Mustafa Kemal, spor ve Türk gençliği ile ilgili düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

Fotoğraf 4.29: Mustafa Kemal, İstanbul Florya'da (1937)

29. Kaynak: "Her çeşit spor etkinliklerini, Türk gençliğinin milli eğitiminin ana unsurlarından saymak gerekir. Bu işte hükümetin şimdiye kadar olduğundan daha çok ciddi ve dikkatli davranması, Türk gençliğinin spor bakımından da milli heyecan içinde, özenle yetiştirilmesi önemli tutulmalıdır."

(Utkan Kocatürk, Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri, s. 409.)

Görsel 20. Atatürk'ün sporla ilgili görüşü (s.139)

Son olarak yine yalnız bu öğrenme alanında yer alan Fen Bilimleri dersine ait F.5.6.2.1. F.5.6.2.4. (İnsan ve çevre arasındaki etkileşimin önemini ifade eder.) kodlu kazanımlarla ders kitabında şöyle temsil edilmektedir:

Tarımı korumak ve geliştirmek amacıyla çok önemli bir yatırım olan Atatürk Orman Çiftliği kuruldu. Çevreye ve doğaya büyük önem veren Atatürk, Ankara'da kuracağı çiftlik ile Türk tarımının gelişiminde çiftçiye rehberlik yapmak istedi. 1925'te, o günkü Ankara'nın biraz dışında, ortasından demir yolu geçen bozkır, ağaçsız, içerisinde bataklık ve sazlık bulunan geniş bir araziyi satın aldı. Belirli planlamalar ve hedefler doğrultusunda çalışmalara başlandı ve Atatürk Orman Çiftliği oluştu (Fotoğraf 4.37).

Fotoğraf 4.37: Mustafa Kemal, Gazi Orman Çiftliğinde (1929)

Atatürk'ün doğa sevgisini ve çevre bilincini gösteren önemli bir örnek de "Yürüyen Köşk" olaydır:

37. Kaynak: 21 Ağustos 1929'da İstanbul'dan Bursa'ya gitmek üzere yola Ertuğrul adlı yatıyla çıkan Atatürk, Yalova yakınlarına geldiğinde büyük bir çınar görmüş ve sahile çıkarak çınarın altında oturmuştur. Çınardan çok etkilenen Atatürk'ün, çınarın yanına bir ev yapılmasını istemesi üzerine iki katlı ahşap bir ev yirmi iki günde tamamlanmıştır.

Yapımından bir sene sonra Haziran 1930'da Atatürk köke gittiğinde orada çalışanlar, yandaki çınar ağacının dalının kökün çatısına vurduğunu, çatı ve duvarlara zarar verdiğini, çınar ağacının dalının kesilmesi gerektiği söylemişlerdir. Atatürk, çınarın dalının kesilmesi yerine köküm ileriyi kaydınmasını istemiştir (Fotoğraf 4.38).

8 Ağustos 1930'da İstanbul Belediyesi Fen İşleri ekibi ve mimarların gözetiminde köküm kaydınması işlemi başlamış ve köküm üç gün içerisinde tramvay rayları üzerinde tam dört metre seksen santimetre yürütülmüştür. Bundan sonra köküm, "Yürüyen Köşk" adını almıştır (Fotoğraf 4.39).

(www.kulturvarliklari.gov.tr)

Fotoğraf 4.38: Yalova'daki köküm kaydırılma çalışmaları (1930)

Fotoğraf 4.39: Köküm kaydırıldıktan sonraki görüntüsü

Görsel 21. Çevreyi koruma ve güzelleştirmeye yönelik metinler (s.148)

Demokratikleşme Çabaları Öğrenme Alanının diğer disiplinler ile ilişkisi Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5.

Demokratikleşme çabaları öğrenme alanının disiplinlerarası ilişkisi

8. sınıf İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğrenme Alanı	İlişkilendirilen Disiplin	İlişkilendirilen kazanım	f
5. Demokratikleşme Çabaları	Türkçe	T.5.2.2., T.6.2.2., T.7.2.2., T.8.2.2.	7
		T.5.3.31., T.6.3.29., T.7.3.28., T.8.3.25.	6
		T.6.3.26., T.7.3.29.	6
		T.5.2.3., T.6.2.3., T.7.2.3., T.8.2.3.	3
		T.5.2.1., T.6.2.1., T.7.2.1., T.8.2.1.	1
		T.5.4.4., T.6.4.4., T.7.4.4., T.8.4.4.	1
		T.5.3.17., T.6.3.24., T.7.3.22., T.8.3.21.	1
T.5.3.19., T.6.3.17., T.7.3.19., T.8.3.14.	1		
Sosyal Bilgiler		SB.5.4.5.	14

Tablo 5'te görüldüğü üzere "Demokratikleşme Çabaları" öğrenme alanı disiplinlerarası yaklaşıma göre incelendiğinde 2 farklı disiplin ile ilişkilendirilmiştir. En fazla ilişkinin sırasıyla Türkçe, Sosyal Bilgiler öğretim programlarında yer alan kazanımlarla ilişkilendirildiği ortaya çıkmıştır. Türkçe öğretim programındaki kazanımlar açısından bakıldığında en fazla ilişkilendirmenin "T.5.2.2., T.6.2.2., T.7.2.2., T.8.2.2." ve "T.5.3.31., T.6.3.29., T.7.3.28., T.8.3.25." kodlu kazanımlarla yapıldığı görülürken, Sosyal Bilgiler öğretim programında ise en çok "SB.5.4.5." kodlu kazanımı ön plana çıkmıştır.

Bu öğrenme alanında en fazla yer alan Türkçe dersine ait T.5.2.2., T.6.2.2., T.7.2.2., T.8.2.2. (Hazırlıksız konuşma yapar.) kodlu kazanımlara şu şekilde yer verilmektedir:

2. MUSTAFA KEMAL'E SUİKAST GİRİŞİMİ

Hazırlık Çalışmaları

Mustafa Kemal'in yaşamına son vermeye yönelik girişimlerin nedenleri neler olabilir? Sınıfta tartışınız.

Görsel 22. Hazırlıksız konuşmaya yönelik soru (s.175)

Ayrıca ikinci olarak en fazla yer alan Türkçe dersi T.6.3.26., T.7.3.29. (Metin türlerini ayırt eder.) kodlu kazanımı ise kitapta şu şekilde örneklendirilmiştir:

KAZIM KARABEKİR (1882-1948)

1882'de İstanbul'da doğdu. Öğrenim hayatını Harp Akademisinden 1905'te birincilikle mezun olarak tamamladı. Birinci Dünya Savaşı'nda Kafkas Cephesi'nde Erzincan, Erzurum ve Kars'ı Ermenilerden aldı. 1919'da Erzurum'daki 15. Kolordu'nun komutanı olarak Mustafa Kemal'i tutuklama emrine uymayarak Milli Mücadele'deki yerini aldı. Doğu Cephesi'nde Ermenileri barışa zorlayarak Gümrü Antlaşması'nın imzalanmasını sağladı.

Anadolu'nun doğusunda yetim kalmış çocukların eğitimleriyle ilgilenerek onların topluma yararlı bireyler olmalarına ön ayak oldu.

TBMM'de milletvekilliği yapan Kazım Karabekir 1924'te Rauf Bey, Ali Fuat Paşa, Refet Paşa, Cafer Tayyar (Eğilmez) Paşa ve arkadaşları ile Cumhuriyet Dönemi'nin ilk muhalefet partisi Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasını kurdu. Karabekir, parti başkanlığına seçildi. Ancak adı geçen parti, bir süre sonra kapatıldı. 26 Ocak 1948'de TBMM başkanırken hayatını kaybetti.

(islamsatikopedisi.org.tr) (Düzeltilmiştir.)

Fotoğraf 3.4:
Kazım Karabekir

Etkinlik

Aşağıda yer alan metni okuyunuz. Siz de ayrılan bölüme Mustafa Kemal'e yönelik duyularınızı dile getiren bir mektup yazınız.

Mustafa Kemal'in yaptıklarına ve yapacaklarına karşı kişisel nedenlerle inanmayan bazı kişiler, Erzurum Kongresi'nden itibaren birtakım olumsuz tutumlar sergilemişti. Aynı kişiler, Büyük Zafer'in kazanılmasından birkaç ay sonra da Mustafa Kemal Paşa'yı milletvekili seçilme hakkından yoksun bırakmak istemişlerdi. Ancak başarısız oldular. Amaçlarına ulaşabilmek için son ve korkunç bir çare kalıyordu: Mustafa Kemal'in ortadan kaldırılması.

Suçlular yakalanarak İstiklal Mahkemelerinde yargılandılar ve hak ettikleri cezaya çarptırıldılar. Türk ulusu da bu çirkin olayı bütün yurttta şiddetle kınadı. Vatandaşlar Mustafa Kemal'e, duyularını dile getiren binlerce telgraf ve mektup göndermişlerdir.

Görsel 23. Metin türü örnekleri (Biyografi) (s.170-174)

İkinci olarak en fazla yer alan bir diğer Türkçe dersine ait T.5.3.31., T.6.3.29., T.7.3.28., T.8.3.25. (Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.) kodlu kazanımlar ise kitapta şu şekilde örneklendirilmiştir:

Etkinlik

Aşağıdaki parçayı okuyunuz. Okuduklarınız doğrultusunda aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

"Saygıdeğer Efendiler, her yerde, siyasi parti kurma konusunda da halkla uzun sohbetler yaptım. 7 Aralık 1922 tarihinde, Ankara basını vasıtasıyla, halkçılık ilkesine dayanan ve Halk Partisi adını taşıyan siyasi bir parti kurmak niyetinde olduğumu açıklayarak, bu partinin nasıl bir program yapması gerektiği konusunda, bütün vatanseverlerin, ilim ve fen adamlarının yardım ve işbirliğine başvurmuşum. Gerek bazı kimselerden aldığım yazılı düşüncelerden ve gerek halk ile yaptığım görüşmelerden çok yararlandım. Sonunda 8 Nisan 1923 tarihinde, görüşlerimi dokuz ilke halinde tespit ettim. İkinci Büyük Millet Meclisi'nin seçimi sırasında yayımlanarak ilân ettiğim bu program, partimizin kuruluşuna temel olmuştur. Hâkimiyet milletindir, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin dışında hiçbir makam, millî mukadderata hâkim olamaz. Bütün kamuların düzenlenmesinde, her türlü teşkilatta, yönetimin bütün ayrıntılarında, genel eğitimde, ekonomi konularında, millî hâkimiyet esasları çerçevesinde hareket edilecektir. Saltanatın kaldırılması ile ilgili karar değişmez bir kanun hükmüdür gibi bilmesi gerekli önemli noktalar, mahkemelerde reform yapılacağı, bütün kamularımızın, hukuk ilminin verilerine göre yeni baştan düzenlenip tamamlanacağı, vergide aşar usulünün değiştirileceği, millî bankaların sermayesinin artırılacağı, mülhataç olduğumuz demiryollarının yapımına, öğretim birliğinin sağlanmasına derhal teşebbüs edileceği, fiili askerlik süresinin indirileceği, memleketin imarına çalışılacağı gibi önemli ve acil ihtiyaçlar, ilkelere dışında bırakılmamıştır."

Mustafa Kemal Atatürk
(Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Söylev, Cilt:2, s.957-958)

Mustafa Kemal'in parti programının belirlenmesinde izlediği yol hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

.....

.....

.....

.....

Parti programında yer alan ilkelere göre Mustafa Kemal nasıl bir yönetim hedeflemektedir?

.....

.....

.....

.....

Görsel 24. Metinden çıkarım yapmaya ilişkin uygulama örneği (s.176)

Yine bu öğrenme alanında en fazla yer alan Sosyal Bilgiler SB.5.4.5. (Yaptığı çalışmalarda bilimsel etiğe uygun davranır. Yapılan çalışmalarda yararlanılan kaynakları göstermenin ve kaynakların aslını korumanın önemi üzerinde durulur.) kodlu kazanımını temsil eden örnek metin şu şekilde yer almaktadır:

7. Kaynak: Muhalefet

Atatürk'ün talihsizliklerinden biri yaşarken muhalefeti bir meclis bulamamak olmuştur. Bir gün parti genel sekreterinin fazla eleştirilerde bulunan bir milletvekilinden şikâyet ederek: "İzin verirsiniz, önumizdeki seçimde onu listeye koymayalım" demesi üzerine Atatürk: "Ben daima mecliste bulunmam. Gazetelerin bir şey yazdıkları yok. Şimdiye kadar da fena iş görüyorum diyen bir bakana rastlamadım. Bilakis hepsi etrafı gülpenbe götürür ve gösterir. Eleştiri ve kontrol hakkını kutlu bir vazife olarak kullanan böyle milletvekilleri olmasa ben devlet başkanlığım ne kadar yapabilirim?" diye cevap vermişti.

(Fahri Rifki Atay, Babamız Atatürk, s.141-142.)

11. Kaynak: Toplum üzerinde nüfuz oluşturmak isteyen çevreler, toplumun durgun ve geri kalmış olmasından yanaydılar. Her türlü yenilik ve canlılığı yok ederek toplum üzerindeki vesayetlerini devam ettirmek istiyorlardı. İnsanlara, akıl ve iradeleri doğrultusunda kendi kararlarını alma hakkını tanımıyorlardı. Toplumun yol göstericileri olarak akıl ve bilimi değil, kendilerini görüyorlardı. Az gelişmiş bir yapının temsilcisi olan bu çevreler cehaletten kuvvet alıyor, özgürlüğü ve kalkınmayı engelliyordu.

(Tank Zafer Tunaya, Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük, s. 105-106) (Sadeleştirilerek düzenlenmiştir.)

Görsel 25. Kaynak kullanımına ilişkin örnek metin (s. 172-175)

Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası Öğrenme Alanının diğer disiplinler ile ilişkisi Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6.

Atatürk dönemi türk dış politikası öğrenme alanının disiplinlerarası ilişkisi

8. sınıf İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğrenme Alanı	İlişkilendirilen Disiplin	İlişkilendirilen kazanım	f
6. Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası	Türkçe	T.5.2.1., T.6.2.1., T.7.2.1., T.8.2.1.	3
		T.5.2.3., T.6.2.3., T.7.2.3., T.8.2.3.	2
		T.5.3.31., T.6.3.29., T.7.3.28., T.8.3.25.	1
		T.5.3.6., T.6.3.6., T.7.3.6., T.8.3.6.	1
		T.5.3.17. T.6.3.24., T.7.3.22., T.8.3.21.	1
	Sosyal Bilgiler	T.5.3.19., T.6.3.17., T.7.3.19., T.8.3.14.	1
		T.7.4.14., T.8.4.14.	1
		SB.5.4.5.	4
		SB.6.3.1.	2

Tablo 6’da görüldüğü üzere “Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası” öğrenme alanı disiplinlerarası yaklaşıma göre incelendiğinde 2 farklı disiplin ile ilişkilendirilmiştir. En fazla ilişkinin sırasıyla Türkçe, Sosyal Bilgiler öğretim programlarında yer alan kazanımlarla olduğu ortaya çıkmıştır. Türkçe öğretim programındaki kazanımlar açısından bakıldığında en fazla ilişkilendirmenin “T.5.2.1., T.6.2.1., T.7.2.1., T.8.2.1.” ve “T.5.2.3., T.6.2.3., T.7.2.3., T.8.2.3.” kodlu kazanımlarla olduğu görülürken, Sosyal Bilgiler öğretim programında ise en çok “SB.5.4.5.” ve “SB.6.3.1.” kodlu kazanımlarla ön plana çıkmıştır.

Bu öğrenme alanında en fazla yer alan Türkçe T.5.2.1., T.6.2.1., T.7.2.1., T.8.2.1. (Hazırlıklı konuşma yapar.) kodlu kazanımlara şu şekilde temsil edilmektedir:

2. ATATÜRK DÖNEMİ TÜRK DİŞ POLİTİKASINDA YAŞANAN GELİŞMELER

Hazırlık Çalışmaları

Atatürk Dönemi’nde uluslararası sorunların çözümünde ortaya konulan yaklaşımın temel özelliklerini araştırınız. Edindiğiniz bilgileri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 26. Hazırlıklı konuşma örneği (s.184)

Ayrıca ikinci olarak en fazla yer alan Türkçe dersine ait T.5.2.3., T.6.2.3., T.7.2.3., T.8.2.3. (Konuşma stratejilerini uygular.) kodlu kazanımı ise kitapta şu şekilde örneklendirilmiştir:

Türkiye’nin yabancı okullar konusundaki bu tutumunu dış politika açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?

Görsel 27. Konuşma stratejisi uygulama örneği (s.185)

Bu öğrenme alanında yer alan bir diğer Türkçe dersi T.5.3.6., T.6.3.6., T.7.3.6., T.8.3.6. (Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.) kodlu kazanımı ise kitapta şu şekilde yer almaktadır:

Atatürk, Türk milletinin on yıldan fazla süren savaşlar nedeniyle yaptığı fedakârlıkları, yaşadığı kayıpları ve dayanma gücünü dikkate alarak adını atmıştır. Türk milletinin gelişerek uygar dünyada hak ettiği yeri alması için uzun bir barış dönemine ihtiyaç olduğunu saptamıştır. Millî sınırlarımız içinde Türkiye’nin güvenliğini sağlayıp başka devletlerin topraklarına göz dikmeden, “Yurtta barış, dünyada barış” ilkesi çerçevesinde yaşamak, dış politikanın bir başka ilkesi olmuştur. Bu ilke doğrultusunda uluslararası hukuka bağlı kalarak sorunları karşılıklılık (mütakabilyet) esasına dayalı diplomasi yoluyla çözmeyi amaçlamıştır. (Fotoğraf 6.2)

Fotoğraf 6.2: Yunanistan Başbakanı Venizelos ve Türkiye Başbakanı İsmet İnönü (1931)

Kurtuluş Savaşı yıllarında karşılıklı çıkarlar doğrultusunda Sovyet Rusya ile ilişkiler kurulmuş, bundan sonra da Türkiye’nin bağımsızlığına ve varlığına saygı duyulması dış ilişkilerin temelini oluşturmuştur. Mudanya Ateşkesi ve Lozan Barış Antlaşması gerçek ve somut bir şekilde mütakabilyet esasına göre imzalanmıştır.

Görsel 28. Atasözü kullanımına örnek (s.182)

Yine bu öğrenme alanında en fazla yer alan Sosyal Bilgiler SB.5.4.5. (Yaptığı çalışmalarda bilimsel etiğe uygun davranır. Yapılan çalışmalarda yararlanılan kaynakları göstermenin ve kaynakların aslını korumanın önemi üzerinde durulur.) kodlu kazanımını temsil eden örnek metin şu şekilde yer almaktadır:

4. Kaynak: “Sökmen, bugünden itibaren davaya resmen el kondu. Antakya-İskenderun ve havalisinin adı bundan böyle Hatay’dır. Cemiyetinizin adını ‘Hatay Egemenlik Cemiyeti’ olarak değiştirin ve faaliyetinizi bu isim altında yürütün.”
(Tayfur Sökmen, *Hatay’ın Kurtuluşu İçin Harcanan Çabalar*, s. 135)

Görsel 29. Kaynak kullanımına ilişkin örnek metin (s.189)

Ayrıca Sosyal bilgilerin SB.6.3.1. (Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar.) kodlu kazanımını temsil eden örnekler de ders kitabında şu şekildedir:

Harita 6.1: Balkan Antantı'na katılan ülkeler

Harita 6.2: Sadabat Paktı'na katılan ülkeler

Görsel 30. Coğrafi konumlandırmaya uygun harita örnekleri (s. 187-188)

Atatürk’ün Ölümü ve Sonrası Öğrenme Alanının diğer disiplinler ile ilişkisi Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7.

Atatürk’ün ölümü ve sonrası öğrenme alanının disiplinlerarası ilişkisi

8. sınıf İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğrenme Alanı	İlişkilendirilen Disiplin	İlişkilendirilen kazanım	
7. Atatürk’ün Ölümü ve Sonrası	Türkçe	T.5.3.31., T.6.3.29., T.7.3.28., T.8.3.25.	4
		T.5.2.1., T.6.2.1., T.7.2.1., T.8.2.1.	4
		T.5.2.3., T.6.2.3., T.7.2.3., T.8.2.3.	3
		T.5.4.4., T.6.4.4., T.7.4.4., T.8.4.4.	3
		T.5.3.34., T.6.3.35., T.7.3.34., T.8.3.32.	3
		T.5.2.2., T.6.2.2., T.7.2.2., T.8.2.2.	1
		T.5.3.17. T.6.3.24., T.7.3.22., T.8.3.21.	1
	T.5.3.19., T.6.3.17., T.7.3.19., T.8.3.14.	1	
	Sosyal Bilgiler	SB.5.4.5.	10

Tablo 7’de görüldüğü üzere “Atatürk’ün Ölümü ve Sonrası” öğrenme alanı disiplinlerarası yaklaşıma göre incelendiğinde 2 farklı disiplin ile ilişkilendirilmiştir. En fazla ilişkinin sırasıyla Türkçe, Sosyal Bilgiler, öğretim programlarında yer alan kazanımlarla olduğu görülmektedir. Türkçe öğretim programındaki kazanımlar açısından bakıldığında en fazla ilişkilendirmenin “T.5.3.31., T.6.3.29., T.7.3.28., T.8.3.25. ve “T.5.2.1., T.6.2.1., T.7.2.1., T.8.2.1.” kodlu kazanımlarla ilişkilendirildiği görülürken, Sosyal Bilgiler öğretim programında ise en çok “SB.5.4.5.” kodlu kazanım ön plana çıkmıştır.

Bu öğrenme alanında en fazla yer alan Türkçe dersine ait T.5.3.31., T.6.3.29., T.7.3.28., T.8.3.25. (Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.) kodlu kazanımlara şu şekilde yer verilmektedir:

Atatürk, gençlik yıllarından başlayarak anılarını yazmış ve günlük notlar da tutmuştur. Düzenli olarak sürdürmediği bu günlük ve hatıraları ile mektupları çeşitli kişi ve kurumlarca yayımlanmıştır. Bu eserlerde Atatürk'ün öğrencilik yıllarına ait ders notları, okuduğu kitaplardan özet bilgiler, üstlendiği görevler ve günlük yaşamına ilişkin bilgi ve düşünceler yer almaktadır. Atatürk'ün gazete makaleleri şeklinde yazıları da vardır. Cumhurbaşkanlığı döneminde iç ve dış sorunlarla ilgili görüşlerini içeren bu makaleleri kendi adıyla değil, başka yazar ve gazetecilerin imzasıyla yazmıştır.

Etkinlik

Aşağıdaki bölümlere, "Nutuk"la ilgili olarak sizden istenen yanıtları yazınız.

A. Mustafa Kemal Atatürk'ün "Nutuk"u hazırlama amaçlarını belirtiniz.

Etkinlik

A. Çok partili siyasal hayata geçişin önemini, Atatürk'ün aşağıdaki görüşleri doğrultusunda boş bırakılan yere yazınız.

"Millî egemenlik esasına göre idare edilen medeni devletlerde kabul edilen ve geçerli olan esas; milletin genel isteklerini en çok temsil eden ve bu isteklerin bağlı olduğu menfaat ve gerekleri, en yüksek kudretle ve yetki ile yapabilecek siyasi grubun, devlet işlerinin idaresini üzerine alması ve bu sorumluluğu en yüksek liderinin omuzuna bırakması prensibinden ibarettir. Kural ve yöntem olarak milletin çoğunluğunu temsil eden ve özel amacı belli olan parti, hükümeti kurma sorumluluğunu üzerine alır ve kendi amaç ve ilkelerini memlekette uygular..."

(Genelkurmay Başkanlığı, *Atatürkçülük*, Cilt: 1, s. 123)

Görsel 31. Okuduklarıyla ilgili çıkarımda bulunmaya ilişkin örnek (s.197-204)

Ayrıca ikinci olarak en fazla yer alan Türkçe dersi T.5.2.1., T.6.2.1., T.7.2.1., T.8.2.1. (Hazırlıklı konuşma yapar.) kodlu kazanımı ise kitapta şu şekilde örneklendirilmiştir:

Yüzerce yıl Batı dünyasının sömürgeci olarak yaşamış İslam dünyası için de Atatürk büyük bir anlam ifade ediyordu. Pakistan'da 1958-1969 yılları arasında cumhurbaşkanlığı yapan Muhammed Eyüp Han, "O, yalnız sizin milletinizin sevgili lideri değildi. Dünyadaki bütün Müslümanlar gözlerini sevgi ve hayranlık hisleriyle ona çevirmişlerdi. O, Müslüman dünyasında ileriye doğru cesur bir adım atan bir avuç insandan biriydi." demiştir. Pakistanlı şair İkbâl de Atatürk'ü şu sözlerle anmıştır: "Bizim aslımız, rengi uçmuş bir kıvılcım iken onun bakışı ile cihanı kaplayan ve aydınlatan bir güneş hâline geldik."

Atatürk'ün vefatının ardından TBMM Başkanı olan Abdülhalik Renda, 11 Kasım 1938 günü TBMM'yi toplantıya çağırdı. 11 Kasım Cuma günü meclis genel kurulundan önce toplanan Cumhuriyet Halk Partisi grup toplantısında cumhurbaşkanı adayı olarak İsmet İnönü belirlendi. Ardından gerçekleşen TBMM toplantısında, toplantıya katılan milletvekillerinin tamamının oyunu alan İsmet İnönü, Atatürk'ten sonra Cumhurbaşkanı seçilmiş oldu.

Dünya liderlerinin ve dünya basınıının gözünde Atatürk'ü yücelten unsurlar nelerdir?

Görsel 32. Hazırlıklı konuşma örneği (s.195)

Bu öğrenme alanında yer alan bir diğer Türkçe dersine ait T.5.3.34., T.6.3.35., T.7.3.34., T.8.3.32. (Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgilere ilişkin soruları cevaplar.) kodlu kazanımı ise kitapta şu şekilde örneklendirilmiştir:

Türkiye, tarafsızlık ve denge politikası ile savaşın dışında kaldı ancak özellikle ekonomik bakımdan tablo 7.1 ve 7.2'de görüldüğü gibi savaş ortamından olumsuz etkilendi.

3. Kaynak:

Tablo 7.1: BÜTÇE GİDERLERİ İÇİNDE SAVUNMA HARCAMALARI

YILLAR	ORAN (%)
1938	30,31
1939	43,32
1940	53,24
1941	55,44
1942	54,42
1943	52,52
1944	51,12
1945	40,88
1946	35,35

Tablo 7.2: DIŞ TİCARET HACMI (Milyon TL)

YIL	İHRACAT	İTHALAT
1938	144,9	149,8
1939	127,3	118,2
1940	111,4	68,9
1941	123,8	74,8

Buğday üretimi 1939'da 4,2 milyon ton iken 1945'te 2,2 milyon tona düşmüştür.

(Ahmet Yeşil, *Türkiye'de Çok Partili Siyasal Hayata Geçiş*, s. 31)

Tablodaki verileri dikkate alarak İkinci Dünya Savaşı'nın Türkiye ekonomisine etkilerini değerlendiriniz.

Etkinlik

Alta yer alan tabloları inceleyiniz. İkinci Dünya Savaşı'nın Türk ekonomisine etkilerini değerlendirerek aşağıdaki bölüme yazınız.

Tablo 7.3 Altın Fiyatları Değişim Tablosu (Kuruş/gr)

1938	1.077
1942	2.341
1945	3.784

Tablo 7.4 Bütçeden Millî Savunmaya Ayrılan Ödenek Tablosu (%)

1938	30,31
1941	55,44
1945	40,88

Tablo 7.5 Çeşitli Tüketim Malları Fiyat Değişim Tablosu (Kuruş/kg)

Ürün Adı	1938	1942
Buğday	4,62	13,5
Pirinç	20	40
Sade yağ	55,5	95
Urfa yağı	104	165
Et (canlı)	18,6	31
Pamuk	42	70
Çimento	1.920	2.070

Tablo 7.3, 7.4, 7.5: (Şerafettin Turan, *Türk Devrim Tarihi*, 4. Kitap, 1. Bölüm, s. 155)

Görsel 33. Tablolaştırılarak sunulan bilgi örneği (s.200)

Yine bu öğrenme alanında en fazla yer alan Sosyal bilgiler SB.5.4.5. (Yaptığı çalışmalarda bilimsel etiğe uygun davranır. Yapılan çalışmalarda yararlanılan kaynakları göstermenin ve kaynakların aslını korumanın önemi üzerinde durulur.) kodlu kazanımını temsil eden örnek metin şu şekilde yer almaktadır:

Varlık Vergisi: 11 Kasım 1942'de TBMM tarafından çıkarılan, İkinci Dünya Savaşı sırasında haksız kazanç elde edenlerden bir defaya mahsus olmak üzere alınması kararlaştırılan vergidir. Bu vergi, toplam bütçe gelirlerinin yaklaşık üçte birinin toplanmasını öngörüyordu. Ödenecek vergi miktarı kurulacak komisyonlar tarafından belirlenecekti. Vergi mükelleflerinin %87'sinin gayrimüslim olması, uygulamaya çeşitli tepkiler gelmesine yol açtı. Ödemesini yapmayan mükelleflere hazine güldü. Vergisini ödemeyenler, Erzurum'daki Aşkale İstasyonu'na çalışma kamplarına gönderildi.

(Şerafettin Turan, *Türk Devrim Tarihi*, 4. Kitap, 1. Bölüm, s. 158-164)

4. Kaynak: Eğer Bir de Savaşa Girsek?..

(...) Ama şartlar da gerçekten kötüydü. Ve sabah güneş doğarken gözünü yeni güne açan her vandaş, o gün sofrasına bir dilim ekmecek koyup koymayacağını ve ordunun yönetim mevkilerinde görevli her komutan, o gün askerine ne yedireceğini, yeminsizlikten kırılan hayvanlarına bir avuç yem bulunup bulunamayacağını; uçaklarına, motorlarına kaç günlük benzin ve motorlu vasıtalarına kaç tane yedek lastik bulabileceğini kaygıyla düşünüyordu.

Başlayan güne, birliklerine et, yağ, çay, şeker bulup bulamayacağını düşünerek kaygılar şüphe içinde giriyordu. Telefonlarımız, hatta gecenin geç saatlerine kadar işliyordu. Hiç durmadan, şu validen, ertesi gün halka dağıtılacak hububat kalmadığını, şu ordu donatım veya yönetim makamından, hayvanların yemsiz, asker erzakının yetersiz, vasıtaların atlı hale geldiğini bildiren kaygılı haberler alıyorduk.

Halbuki henüz savaşa da girmiş değildik. Eğer bir de savaşa girsek?..

(Şevket Süreyya Aydemir, *İkinci Adam*, Cilt:2, s.203-204.)

Görsel 34. Kaynak kullanımına ilişkin örnek metin (s.200-201)

Disiplinlerin Öğrenme Alanlarındaki Genel Dağılımı ve Temsil Edilme Durumları Tablo 8’de yer verilmiştir.

Tablo 8.

Disiplinlerin öğrenme alanlarındaki genel dağılımı ve temsil edilme durumları

No	8. sınıf İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğrenme Alanları	İlişkilendirilen Disiplinler						İlişkilendirilen Sınıf Düzeyi				
		Türkçe (f)	Sosyal B. (f)	Görsel S. (f)	Fen B. (f)	Müzik (f)	Beden E. (f)	Top.	5.	6.	7.	8.
1.	Bir Kahraman Doğuyor	36	16	2	-	-	-	54	8	7	10	5
2.	Milli Uyanış Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar	65	32	7	-	-	-	104	8	6	8	5
3.	Milli Bir Destan Ya İstiklal Ya Ölüm	60	44	1	-	-	-	105	14	9	8	8
4.	Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye	85	62	2	3	1	1	154	16	14	18	13
5.	Demokratikleşme Çabaları	26	14	-	-	-	-	40	7	8	8	7
6.	Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası	10	6	-	-	-	-	16	7	7	7	7
7.	Atatürk’ün Ölümü ve Sonrası	20	10	-	-	-	-	30	9	8	8	8
Toplam		302	184	12	3	1	1	503	69	59	67	53

Tablo 8’de görüldüğü üzere 8. sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabının 7 öğrenme alanı disiplinler açısından incelendiğinde en fazla disiplinler ilişkileştirilmesinin (154) *Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye* öğrenme alanında yer aldığı görülmektedir. Bu öğrenme alanındaki içerik ve etkinlikler sırasıyla Türkçe (85), Sosyal Bilgiler (62), Fen Bilimleri (3), Görsel Sanatlar (2) Müzik (1) ve Beden Eğitimi ve Spor (1) kazanımlarıyla ilişkilendirilmiştir. Ders kitabında en fazla disiplinlerarası ilişkinin kurulduğu diğer öğrenme alanları ise *Milli Uyanış Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar* ve *Milli Bir Destan Ya İstiklal Ya Ölüm* Öğrenme alanıdır. *Milli Uyanış Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar* öğrenme alanında Türkçe (66), Sosyal Bilgiler (32), Görsel Sanatlarla (7) ilişkilendirme yapılırken, *Milli Bir Destan Ya İstiklal Ya Ölüm* öğrenme alanında da yine Türkçe (60), Sosyal Bilgiler (44), Görsel Sanatlar (1) disiplinleriyle ilişkilendirme yapılmıştır. Benzer şekilde *Bir kahraman Doğuyor* öğrenme alanı da ki metin içerikleri ve etkinlikler de Türkçe (37), Sosyal Bilgiler (16) ve Görsel Sanatlar (2) disiplinleriyle ilişkilendirilmiştir. *Demokratikleşme Çabaları* (40), *Atatürk’ün Ölümü ve Sonrası* (30) ve *Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası* (16) öğrenme alanları sadece Türkçe ve Sosyal Bilgiler disiplinleriyle ilişkilendirilmiştir. 5. öğrenme alanında Türkçe (26), Sosyal Bilgiler (14), 6. öğrenme alanında Türkçe (10), Sosyal Bilgiler (6) ve 7. öğrenme alanında da Türkçe (20) ve Sosyal Bilgiler (10) dersleriyle ilişkilendirmeler yapılmıştır.

Mevcut ders kitabı içerikleri sınıf düzeyinde yapılan ilişkilendirmeler bağlamında incelendiğinde ise *Bir Kahraman Doğuyor* öğrenme alanındaki metin içerikleri ve etkinlikler en çok 7. sınıf düzeyinde, *Millî Uyanış Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar* öğrenme alanı 5. ve 7. sınıf düzeyinde, *Millî Bir Destan Ya İstiklal Ya Ölüm Öğrenme alanı* 5. sınıf düzeyinde, *Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye* öğrenme alanı 7. sınıf düzeyinde, *Demokratikleşme Çabaları* öğrenme alanı 6. ve 7. sınıf düzeyinde, *Atatürk’ün Ölümü ve Sonrası Öğrenme alanı* 5. sınıf düzeyinde Türkçe dersi kazanımlarıyla ilişkilendirilmesi yapılmıştır. Ayrıca *Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası Öğrenme alanı* en çok Türkçe dersi kazanımlarıyla 5., 6., 7. ve 8. sınıflarda eşit düzeyde ilişkilendirme yapılmıştır.

Ders kitabının geneline baktığımızda sırasıyla Türkçe dersine ait T.6.3.26., T.7.3.29. *Metin türlerini ayırt eder* (49), T.5.2.2., T.6.2.2., T.7.2.2., T.8.2.2. *Hazırlıksız konuşma yapar* (46), T.5.2.3., T.6.2.3., T.7.2.3., T.8.2.3. *Konuşma stratejilerini uygular* (44) en fazla ilişkilendirme yapılan kazanımlardır. Ders kitabına baktığımızda Türkçe Dersinden sonra en fazla ilişkilendirme Sosyal Bilgiler dersinin SB.5.4.5. *Yaptığı çalışmalarda bilimsel etiğe uygun davranır. Yapılan çalışmalarda yararlanan*

kaynakları göstermenin ve kaynakların aslını korumanın önemi üzerinde durulur. (130), SB.6.3.1. Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar. Jeopolitik, iklim, ulaşım gibi Türkiye'nin mutlak ve göreceli konumu ile ilgili özelliklerine yönelik çıkarımlarda bulunulacaktır. (25) kazanımlarıyla ilişkilendirildiği görülmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

8. sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabının disiplinlerarası anlayışa göre ortaokul düzeyindeki derslerle ilişkilendirmesinin yapıldığı bu çalışmada elde edilen bulgulara göre; ders kitabının 7 öğrenme alanında Türkçe, Sosyal Bilgiler, Görsel Sanatlar, Müzik, Beden Eğitimi ve Spor, Fen Bilimleri dersleriyle ilişkilendirme yapılmış, ancak Matematik, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Yabancı Dil, Teknoloji ve Tasarım, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım, Rehberlik ve Kariyer Planlama dersleriyle ilişkilendirme yapılamamıştır. Ders kitabının bütün öğrenme alanlarında Türkçe ve Sosyal bilgiler dersleriyle, 1., 2., 3. ve 4. Öğrenme alanlarında Görsel Sanatlar dersiyse, 5., 6. ve 7. öğrenme alanlarında sadece Türkçe ve Sosyal bilgiler dersleriyle ilişkilendirme yapılmıştır. En fazla disiplinlerarası ilişkilendirmenin 4. öğrenme alanında (Türkçe, Sosyal Bilgiler, Görsel Sanatlar, Müzik, Beden Eğitimi ve Spor, Fen bilimleri) yapıldığı görülürken, sınıf düzeyinde en fazla ilişkilendirmenin 5. Sınıf düzeyindeki kazanımlarla ve disiplin arası ilişkilendirmenin ise en fazla Türkçe dersiyse yapıldığı görülmektedir.

Araştırma kapsamında incelenen ders kitabının 7 öğrenme alanında Türkçe dersinin sırasıyla şu T.6.3.26., T.7.3.29. (49), T.5.2.2., T.6.2.2., T.7.2.2., T.8.2.2. (46), T.5.2.3., T.6.2.3., T.7.2.3., T.8.2.3. (44) kazanımlarıyla ilişkilendirmesi yapılmıştır. En fazla ön plana çıkan Türkçe kazanımı “*Metin türlerini ayırt eder (biyografi, otobiyografi, söylev, şiir, söyleşi, ...)*” kazanımıdır. Öğrenme alanlarında en çok bu kazanımla ilişki kurulması tarihsel kişiliklerin tanıtılması, biyografilerine yer verilmesi ve etkili bir öğretim yapmak amacıyla zaman zaman bu kişiliklerin konuşturulmasından kaynaklanmaktadır. Nitekim ders kitabı incelendiğinde Mustafa Kemal Atatürk, Kazım Karabekir, İsmet İnönü vb. siyasi liderlerin biyografilerine yer verilirken, aynı zamanda Cumhuriyet tarihinin en önemli kaynaklarından olan Nutuk ve Çankaya gibi edebi eserlerden de sıklıkla alıntılar yapılmıştır. Kitapta en çok yer alan diğer Türkçe kazanımlarına baktığımızda “*Hazırlıksız konuşma yapar.*” ve “*Konuşma stratejilerini uygular (tartışma, ...).*” kazanımları ön plana çıkmaktadır. Ders kitabı içeriklerinde bu kazanımlara çokça yer verilmesi öğrencilerin işlenecek konuya karşı hazır bulunuşluk düzeylerini artırmak ve etkili öğretimi sağlamak amacıyla onları motive etmekle ilişkilendirilebilir. Öğrenme alanlarının sonunda yer alan etkinliklerin de öğrencilerin ders içeriklerini ne düzeyde öğrendiklerini ortaya çıkarmaya yönelik olduğu düşünülmektedir.

Ders kitabının tamamına baktığımızda Sosyal Bilgiler dersinin sırasıyla SB.5.4.5. (130), SB.6.3.1. (25), SB.7.2.4. (4) kodlu kazanımlarla ilişkilendirmesi yapılmıştır. En fazla ön plana çıkan Sosyal Bilgiler kazanımı “*Yaptığı çalışmalarda bilimsel etiğe uygun davranır (yapılan çalışmalarda kaynakları göstermenin ve kaynakların aslını korumanın önemi üzerinde durulur.)*” kazanımıdır. Bu durum yapılan alıntılarda kullanılan metin içeriklerinde kaynak göstermenin Tarih disiplininin önemli bir özelliği olmasıyla ilişkilendirilebilir. Bu çerçevede ders kitabı içerisinde bu kazanıma yönelik pek çok içerik bulunmakta ve bu suretle kaynak göstermenin önemi öğrencilere kazandırılmak istenmektedir. Kitapta en çok yer alan ikinci Sosyal Bilgiler kazanımı “*Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar.*” kazanımıdır. Bu kazanım ders kitabında savaşlar, cepheler, ittifaklar, sınırlar vb. konular anlatılırken öğrencilere zengin bir içerik sağlamak amacıyla haritaların sıklıkla kullanılmasıyla ilişkilendirilebilir. Böylelikle öğrencilere harita okuryazarlığı, mekân algılama ve konum analizi becerilerinin kazandırılmasının amaçlanmasıyla ilişkili olduğu düşünülmektedir. Kitapta yer alan bir diğer Sosyal Bilgiler kazanımı ise “*Osmanlı Devleti'nde ıslahat hareketleri sonucu ortaya çıkan kurumlardan hareketle toplumsal ve ekonomik değişim hakkında çıkarımlarda bulunur.*” kazanımıdır. Bu kazanım ders kitabı içerisinde Osmanlı Devleti'nin modernleşme çabaları çerçevesinde Tanzimat ve Islahat fermanları ile ilgili konu içeriklerinin verilmesiyle öğrencilere kazandırılmaktadır.

Ders kitabında Görsel Sanatlar dersinin sırasıyla şu G.6.2.5. (9), G.5.3.2. (2), G.5.3.3. (2) kodlu kazanımlarıyla ilişkilendirmesi yapılmıştır. En fazla ön plana çıkan Görsel Sanatlar kazanımı “*Görsel sanatlar, tarih ve kültürün birbirini nasıl etkilediğini açıklar*” kazanımıdır. Öğrenme alanlarında en çok bu kazanımla ilişki kurulması tarihte insanları etkileyen önemli olayların toplumsal hayatın sanatla ders kitabına yansıtılmasıyla ilişkili olduğu düşünülmektedir. Nitekim ders kitabının birinci öğrenme alanında yer alan görsellerden (illüstrasyon 1.1, 1.2) de anlaşılacağı gibi 17. ve 18. Yüzyıllarda dünya milletlerini derinden etkileyen Fransız İhtilali ve Sanayi Devrimi gibi olayların tasvirlerine yer verilerek öğrencilere dönemi yorumlama becerisini kazandırmak amaçlanmaktadır. Kitapta en çok yer alan diğer Görsel Sanatlar kazanımlarına baktığımızda “*Seçilen sanat eserinin görsel özelliklerini analiz eder.*” ve “*Seçilen sanat*

eserinin içeriğini yorumlar.” kazanımları ön plana çıkmaktadır. Ders kitabı içeriklerinde bu kazanımlara daha çok yer verilmesi ilgili konunun somutlaştırılarak daha kolay anlaşılmasına ve döneme ait özelliklerin karşılaştırılmasına katkı sağlamaktadır.

Fen Bilimleri dersine ait kazanımlar ders kitabının sadece 4. öğrenme alanında F.5.6.2.1. (3) ve F.5.6.2.4. (3) kodlarıyla yer almaktadır. Bu kazanımların (Çevre kirliliği, çevreyi koruma ve güzelleştirme, insan-çevre etkileşimi (insanın çevreye etkisi), yerel ve küresel çevre sorunları) ders kitabının metin içeriklerindeki ilişkilendirmelerine baktığımızda Atatürk’ün doğa sevgisi ve çevre bilinci üzerinden öğrencilere çevreyi koruma ve güzelleştirme bilinci kazandırılmak amaçlanmakta ve bunu yaparken de insan ve çevre arasındaki etkileşimin önemi fark ettirilmektedir.

Müzik dersine ait ilişkilendirmeler sadece 4. Öğrenme alanında Mü.5.D.4, Mü.6.D.2, Mü.7.D.1 ve Mü.8.D.6 kodlu kazanımlarla yapılmaktadır. Bu öğrenme alanının içeriklerine baktığımızda Atatürk’ün müziğe vermiş olduğu değer ve önem öğrencilere anlatılarak öğrencilerde müziğe karşı bir duyarlılık kazandırılmak istenmektedir. Yine sadece bu öğrenme alanında Beden eğitimi ve Spor dersine ait ilişkilendirmeler BE.5.2.3.2, BE.6.2.3.2, BE.7.2.3.2 ve BE. 8.2.3.2. kodlu kazanımlarla yapılmaktadır. Ders kitabının bu öğrenme alanındaki metin içeriklerine baktığımızda Atatürk’ün spora ve sporcuya vermiş olduğu önem öğrencilere metinler ve görseller üzerinden verilerek öğrencilerin spora karşı duyarlılıkları artırılmak istenmektedir.

Ders kitabını genel anlamda incelediğimizde en fazla ilişkilendirmenin Türkçe ve Sosyal bilgiler dersi kazanımlarıyla, en az ilişkilendirmenin Fen Bilimleri, Müzik ve Beden Eğitimi dersleriyle yapıldığı görülürken, Matematik, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Yabancı Dil, Teknoloji ve Tasarım, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım, Rehberlik ve Kariyer Planlama dersleriyle ilişkilendirmenin yapılmadığı görülmektedir. Son yıllarda yaygınlaşan disiplinlerarası tarih öğretimi dikkate alındığında İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin de orta okul düzeyindeki diğer disiplinlerle ilişkilendirmesinin yapılması ve bu çerçevede ders kitabına etkinliklerin eklenmesi tarih öğretimine belirgin bir katkısının olacağı düşünülmektedir. Araştırmada elde edilen sonuçlarına göre ders programı ve ders kitabı hazırlayıcılarına, öğretmenlere ve araştırmacılara şu önerilerde bulunulabilir:

1. Ders kitabı metin içerikleri ve etkinlikleri ortaokul düzeyindeki diğer derslerin kazanımlarıyla daha fazla ilişkilendirilme yapılacak şekilde hazırlanabilir.
2. Tarih derslerine disiplinlerarası bir bakış açısı kazandırmak amacıyla ilişkilendirme yapılan dersin branş öğretmenleriyle ortak etkinlikler düzenlenebilir.
3. T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin konu ve metin içerikleri öğrencilere tarihsel empati becerisini kazandıracak şekilde hazırlanabilir (Drama dersine yönelik etkinlikler hazırlanabilir).
4. Önceki dönemlerde kaynak olarak önerilen inkılap tarihi kitapları ile karşılaştırmalı çalışmalar yapılabilir.
5. Ortaöğretim düzeyindeki T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabının disiplinlerarası anlayışı yansıtırma durumu incelenebilir.
6. Ders kitabı içeriğinin aktarımına yönelik etkinlikler geliştirmek amacıyla farklı disiplinlerin öğretmenlerinin katıldığı çeşitli projeler yapılabilir.
7. Benzer şekilde yapılan çalışmaları ele alan bir meta analiz çalışması planlanıp içinde inkılap tarihi dersinin yeri görülebilir.
8. Öğretmen ve öğrencilerle ilişkilendirmelere yönelik farkındalıklarını konu edinen çalışmalar yürütülebilir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, K.Ü. (2014). Aktif Öğrenme, İzmir: Biliş Yayınıncılık.
- Aybek, B. (2001). Disiplinlerarası (Bütünleştirilmiş) Öğretim Yaklaşımı. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, (3), 1-7.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2022). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem Yayınları.
- Coşkun, S. B. & Altun, S. (2011). İlköğretim 8. sınıf matematik dersinin disiplinler arası yaklaşım ilkelerine göre işlenmesinin öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri üzerindeki etkileri. *e-Journal of New World Sciences Academy*, (6) 1, 283-293.
- Creswell, J. W. (2021). Araştırma Deseni: Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları, (Engin Karadağ), Nobel Akademi, Ankara.

- Field, M., Lee, R., Field M. L. (1994). Assessing interdisciplinary learning. *New directions for teaching and learning*, 58, 69–84.
- Gür, T. M. (2003). Araştırma ve Eğitimde Disiplinlerarasılık. “Eğitimin Geleceği-Üniversitelerin ve Eğitimin Değişen Paradigması”, Editör: Oğuz N. Baburoğlu, Sabancı Üniversitesi Yayınları, 181-209.
- Jacobs, H. (1989). Design options for an integrated curriculum. In H. Jacobs (Ed.), *Interdisciplinary curriculum: design and implementation* (pp. 13-24). Alexandria VA: Association for Supervision and Curriculum Development
- Karabağ, G. (2011). Disiplinlerarası Tarih Çalışması. Editör: Ahmet Şimşek. *Tarih Nasıl Yazılır*, 223-259.
- Köstüklü, N. (2016). *Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi*, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Martinello, M. L. (2000). *Interdisciplinary inquiry in teaching and learning*. Upper Saddle River: Gillian E. Cook.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], (2018). *T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük öğretim programı*. Ankara: MEB yayınları.
- Özkök, A. (2005). Disiplinlerarası Yaklaşım Dayalı Yaratıcı Problem Çözme Öğretim Programlarının Yaratıcı Problem Çözmeye Etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28 (2005),159-167.
- Patton, M.Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods* (3rd Ed.). London: Sage Publications, Inc.
- Perkins, D. N. (1994). *The Intelligent Eye, Learning to Think by Looking at Art*, Sanat Monica, CA: The Getty center for education in the arts, California.
- Yıldız, Ö., (2003). Türkiye’de tarih öğretiminin sorunları ve çağdaş çözüm önerileri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 181-190.